

Statens økonomiske Udvikling i de sidste 10 Aar.

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening
den 24. November 1910.

Af

Kommunaldirektør **N. Westergaard.**

Med Systemskiftet af 1901 indledtes en gylden Æra i Statens Husholdning. Vi begyndte vel med at optage et Statslaan paa 30 Mill. Kr., men det var kun Bod for Fortids Synder. De gamle Statsregnskabers mørke gotiske Præg afløstes af de latinske Typers livfulde Dragt. Lystigere og lystigere flød den klingende Strøm ind i Statskassen, og det vældede ud af den igen med Reforme til Folket, der samlede sig tættere og tættere om Systemets Mænd. Ikke forgæves gav Partiets Navn Parolen. Alt forekom muligt; det ene Aar viste bedre Resultat end det andet. Saa brast paa en Gang det hele sammen i 1908, og Statsregnskabet, der hidtil var betragtet som en blot Festens Beretning, bliver nu vendt og drejet af de stridende Politikere, som søger Skyld og Forsvar. Men hvad faar de ikke ud af de Tal? Selv de kyndige Folk paa begge Sider faar de forskelligste Resultater ud af

Regnskabet, alt efter det politiske Syn, der besjæler dem. Det var egentlig denne Usikkerhed, der vakte min Interesse for Statens Regnskab. Der var ingen, der paaviste Fejl i Regnskabet. Var det da tvetydigt, eller var det blot en utilstrækkelig Indtrængen i det, der gav de forskellige Resultater? Det var et uventet stort Arbejde at trænge tilbunds i et Statsregnskab; for at forstaa det, maatte man fordybe sig i en Række af de foregaaende, og efterhaanden fik jeg derved ophobet et stort Materiale. Under den stadig herskende Usikkerhed i Bedømmelsen af Statens økonomiske Situation tog jeg mig da paa ved Hjælp af dette Materiale at undersøge, hvad en virkelig regnskabsmæssig Behandling af alle de senere Aars Regnskaber kunde vise. Det er Resultatet af dette Arbejde, jeg har den Ære at forelægge paa Mødet i Aften.

Naar jeg lover Dem et Forsøg paa at fremstille Statens økonomiske Udvikling i de sidste 10 Aar, maa jeg dog tage det Forbehold, at jeg kun behandler den Del af Statens Økonomi, for hvilken der aarlig aflægges Redegørelse i det offentliggjorte Statsregnskab. Hvad der af Statens Formue og af Statens Indtægter og Udgifter falder udenfor dette Regnskab, falder ogsaa udenfor min Undersøgelse. Men desuden falder udenfor min Undersøgelse de Institutioner, til hvilke der er henlagt særligt afsondrede Dele af Statens Formue, og hvis Indtægter og Udgifter ikke indgaar paa Statens Hovedregnskab, selv om deres Regnskaber findes trykte sammen med Statsregnskabet, saaledes Universitetet, Kommunitetet, Sorø Akademi, Statens højere Almenskoler, den almindelige Enkekasse og

Statsanstalten for Livsforsikring. Jeg regner vel med disse Institutioners Formue som Statsformue og betragter det derfor ikke som en Forøgelse eller Formindskelse af denne, fordi noget gaar fra de særlige Fond til den almindelige Formue eller omvendt, men jeg sammenregner ikke deres Indtægter og Udgifter med Statens almindelige Indtægter og Udgifter og forøger eller formindsker ikke Statens Formue med den selvstændige Tilgang eller Afgang paa de særlige Fond. Jeg holder mig i saa Henseende strengt til det egentlige Statsregnskab, og jeg kan derfor ikke sige, hvor meget det økonomiske Resultat, som jeg viser Dem af dette, vilde blive forværret eller forbedret, om man udvidede Undersøgelsen til hele Statens Økonomi. Der er kun 2 Institutioner med særlige Fond, som jeg har taget med, fordi de er udsondrede i den Periode, min Undersøgelse omfatter, og det derfor vilde forstyrre Sammenligningen, om jeg udelod dem, det er Statslaanefonden og Statsbrandforsikringsfonden. Deres Indtægter og Udgifter er altsaa optaget mellem de tilsvarende Indtægter og Udgifter i Statens almindelige Regnskab.

De kender alle Statens Regnskab. Det er et Kasseregnskab, i hvis tilsluttende Bemærkninger der findes en Del Oplysninger om Statens Formueforhold, medens der ikke aflægges noget egentligt Formue-regnskab. Det er ordnet væsentlig efter Nettosystemet. Paa Udgiftssiden rubricerer det i Hovedsagen Posterne under de paagældende Ministerier, saa at hvert af dem har sin Hovedkonto for de dem vedkommende Udgifter. Den væsentligste Del af Indtægterne ved Forbrug af Aktiver og Stiftelse af Gæld og Udgifterne til

Erhvervelse af Aktiver og Afdrag paa Gæld samler det i §§ 9 og 27. Men en Mængde herhenhørende Poster findes spredte mellem de øvrige Indtægter og Udgifter, ofte uden at de kan sondres fra de egentlige Indtægter og Udgifter. Da derhos Regnskabet ikke indeholder nogen Beregning af Aarets Forbrug af Anlæg og Inventar, den til disse Aktivers Afskrivning svarende Udgift, forstaas det, at det ikke kan ses umiddelbart af Regnskabet, om de Poster, der repræsenterer Aarets Erhvervelse, Driftsindtægterne, giver Overskud over de Poster, som repræsenterer Aarets Forbrug, Driftsudgifterne, eller omvendt, med andre Ord, om Resultatet af Aarets Drift er et Overskud eller et Underskud. Det, Regnskabet umiddelbart viser, er kun, om Statens kontante Beholdning, Kassebeholdningen, er forøget eller formindsket i Aarets Løb.

For at faa et Grundlag for Bedømmelsen, maatte man for det første udskille alle de Poster, som ikke er virkelige Indtægter og Udgifter for Aaret, men kun Omsætninger mellem Formuede: paa den ene Side Indlaan, Afdrag paa Tilgodehavende, Afhændelse af Aktiver, paa den anden Side Udlaan, Afdrag paa Indlaan, Anskaffelse af Grunde, Anlæg, Inventar eller andre Formueaktiver. Man maatte derhos udskille de Indtægter og Udgifter, der ikke vedkommer Driften, som Gevinst ved Værdiforøgelse af Aktiver eller Værdiforringelse af Passiver og Tab ved Værdiforringelse af Aktiver, Gaver eller Værdiforøgelse af Passiver. Naar man endelig beregnede Aarets Udgift ved Brugen af de Aktiver, der forringes ved Brugen, og lagde denne til de tilbageværende Udgifter, udgjorde Forskellen

mellem disse og de tilbageværende Indtægter Aarets Driftsoverskud eller Driftsunderskud, som i Forbindelse med Differencen mellem Aarets Vinden og Tab viste det Beløb, med hvilket Statens Formue fra Aarets Begyndelse til dets Slutning var bleven forøget eller formindsket og som skulde være lig Forskellen mellem Beløbet for Formindskelse af Aktiver og Forøgelse af Gæld paa den ene Side og Beløbet for Forøgelse af Aktiver og Formindskelse af Gæld paa den anden Side.

For Betragtningen af det enkelte Aar vilde dette være tilstrækkeligt. Men vil man sammenligne de forskellige Aars Driftsindtægter og Driftsudgifter, kan man ikke bruge Statsregnskabets Kontoinddeling, der forener uensartede Poster og adskiller ensartede og ikke er uforanderlig fra det ene Aar til det andet. Man maa kontere Regnskabet om efter saglige Hensyn.

De ser altsaa, at man for at faa Grundlag for Bedømmelse af Statens Økonomi maa pille det aflagte Statsregnskab fuldstændig fra hinanden og sammenstille det igen efter helt andre Synspunkter end der har været raadende for dets Aflæggelse. For Formue-regnskabets Vedkommende maa man søge uden for Regnskabet til dets Bemærkninger, og man maa endogsaa her undertiden opsamle Indtægter og Udgifter, som hører hjemme i Driftsregnskabet.

Resultatet af et saadant Arbejde vil De for de sidste 11 Aar finde i Tabellerne I og II (Side 46—49), repræsenterende henholdsvis Statsregnskabets Indtægts-side og dets Udgiftsside. Jeg skal ikke bruge Tiden til en Gennemgang af, hvorledes de enkelte Poster i disse Tabeller fremkommer af de tilsvarende Stats-

regnskaber. For dem, der ønsker at fordybe sig deri og er eller vil gøre sig fortrolig med Statsregnskabet, vil der i Tabel VI (Side 52) findes en Oversigt over, hvorledes Posterne paa Statsregnskabet for 19⁰⁹/₁₀ fordeles sig paa Tabellerne I og II. Jeg skal blot gøre nogle herhenhørende Bemærkninger om enkelte af Posterne.

Indtægtspost 4: Jernbanevæsen, omfatter hele Bruttoindtægten af Jernbanevæsenet, derunder dog ikke Udbyttet af Aktier for Tilskud til private Baneanlæg, der findes under 2: Kapitalrenter. I Bruttoindtægten er ikke medregnet Frirejser i sociale og kulturelle Øjemed, hvortil Udgiften nu findes som Versurpost paa § 26 VII, for det sidste Aar med 275000 Kr. Indtil 19⁰⁷/₀₈ opførtes nemlig ingen Udgift for denne Post, og da den altsaa heller ikke figurerer i Indtægten, har jeg for Sammenligningens Skyld ogsaa for 19⁰⁷/₀₈ og følgende Aar ladet Beløbet fragaa baade paa Indtægts- og Udgiftssiden. Under Udgiftspost 10: Erhvervenes Fremme, der omfatter Tilskudene til Landbrug, Fiskeri, Handel, Søfart, Industri og Haandværk, er som Tilskud til Landbruget medtaget Statens Udgifter til Skov og Hedesagen, Sandflugtens Dæmpning og Kystbeskyttelse. De burde snarere være udskilt som en særskilt samlet Post, da de ikke direkte vedkommer Landbruget som Erhverv. Da Udgiften i de 11 Aar har været omtrent den samme — fra 800000 til 950000 Kr., skader dens Medtagen her dog ikke Sammenligningen mellem de forskellige Aar.

En af Udgiftsposterne kræver en særlig Redegørelse, det er Post 20: Forbrug af Anlæg og Inventar. Som jeg allerede har nævnt, er dette en beregnet Ud-

gift; jeg har beregnet den til $\frac{1}{30}$ af de Aaret forudgangne 30 Aars Nyanskaffelser af Anlæg og Inventar. Jeg behøver ikke her at begrunde den almindelige Berettigelse af en saadan Udgiftspost i Statens Regnskab. Det er jo indlysende, at naar Staten i ét Regnskabsaar bygger et Krigsskib, et Hospital, en Jernbane eller køber nogle Jernbanevogne, altsaa Genstande, som vil gøre Nytte i en lang Aarrække, er det uretfærdigt at lade det Aars Skatteydere bære Udgiften til Bedste for de kommende Aar, der drager Fordelen af dem. Paa den anden Side kan man ikke endeligt af Formuen afholde Udgiften til Ting, som opbruges eller forældes indenfor en vis Aarrække, og derved lade en evig Fremtid gennem Forrentningen af Anskaffelsesbeløbet betale tidligere Tids Forbrug; derved vilde Renteudgiften efterhaanden blive altovervældende. Den Slags Anskaffelser bør betales af de Aars Skatteydere, i hvilke de gør Nytte, og Udgiften bør altsaa fordeles paa dette Antal Aar. Hvert Aars Skatteydere bør betale et Beløb, svarende til Aarets Forbrug af tidligere anskaffede forbrugelige Genstande. Dette Beløb kan selvfølgelig ikke fastslaas, det kan kun anslaas. For at anslaa det maa man gøre sig klart, hvilke Anskaffelsesudgifter der saaledes skal fordeles paa kommende Aar, og hvorledes de skal fordeles.

Afgørelsen af det første Spørgsmaal, hvilke Anskaffelsesudgifter der skal lægges over paa Fremtiden, er afgjort med, hvilke saadanne Udgifter det enkelte Aar selv skal bære. Det maa for det første bære Anskaffelsen af de forbrugte Ting, som forbruges — eller maatte betragtes som forbrugte — samtidig med at de toges i Brug. Ting til varigere Brug, som det

ikke bruger op, maa det aflevere i brugelig Stand for det følgende Aar. Det maa derfor afholde alle Vedligeholdelsesomkostninger og foretage Vedligeholdelsen saaledes, at Tingen, forsaavidt det er muligt ved en tiltrængt Reparation, bliver egnet til den Brug, Tiden kræver, selv om det medfører en Forbedring, som altsaa kommer Fremtiden tilgode. Det maa afbøde Følgerne af Naturkatastrofer af mindre Omfang og af almindelige Katastrofer selv af større Omfang, hvad enten det vil gøre det ved Assurance, Henlæggelse til en Ulykkesfond eller ved direkte at bære den enkelte Skade. Jeg har derfor ikke for noget Aar henregnet Erstatning for, hvad der blev ødelagt ved saadanne Skader, til de Udgifter, der skulde fordeles paa de følgende Aar. For at forhindre eller svække Virkningerne af saadanne Katastrofer kan man træffe Foranstaltninger, som kan gøre Nytte i mange Aar. Forsaavidt deres varige Nytte er utvivlsom, bør Udgiften fordeles paa de kommende Aar, saaledes Anlæg af Høfder til Kystsikring. Men man foretager endel Foranstaltninger, som mulig kan sikre mod dagligdags Stød, men bliver ødelagte ved større, dog stadig tilbagevendende Udbrud af Naturen. Deres tvivlsomme Nytte for kommende Aar gør det uberettiget at paalægge disse Aar Udgifterne, og jeg har derfor ladet hvert Aar bære de sædvanlige Foranstaltninger til Kystsikring og Sandflugtens Dæmpning. En noget anden Karakter har Statens Udgifter til Heders Opdyrkning og Beplantning. Disse Udgifter har for en stor Del Forsøgets Karakter; de slaar ofte fejl. Men selv, hvor de lykkes, gaar der mange Aar, inden de gør Nytte, og inden man altsaa kunde paalægge kommende Aar at betale Udgifterne,

og mulig var den Tids Anskuelse om deres Nytte en anden end den Tids, der foretog Anlægene. Man maa vistnok betragte disse Udgifter som saadanne, ethvert Aar, der har Raad dertil, bør afholde til Opfyldelse af den ideelle Forpligtelse til Arbejde for Landets og Kulturens Udvikling paa samme Maade som Udgiften til Kunst- og videnskabelige Samlinger, Restauration af Bygninger i kunstnerisk Øjemed, Bidrag til Opfinders Fremme, Udgivelse af litterære Værker o. l. Dels maa hver Tid afgøre, hvad der af den Art har Værdi, og bære Udgifterne til dets Frembringelse, uden at binde Fremtiden til at betale for noget, den maaske ikke tillægger saa stor Værdi, dels har Fremtiden selv sine ideelle Forpligtelser, som den forhaabentlig stadig fremadskridende Udvikling vil gøre større og større. Alle de herhen hørende Udgifter har jeg derfor ladet de enkelte Aar selv bære.

Alle andre Anskaffelser, hvoraf Fremtiden vil faa Nytte, har jeg derimod fritaget det Aar, i hvilket de er skete, for at bære. De Anskaffelser, hvis Brugsværdi ikke ved Brugen og Tiden forringes, betaler de kommende Aar blot ved at forrente den ved Anskaffelsen beslaglagte Kapital, hvad enten den beslaglægges gennem Laan eller Afsavn. Dette gælder saaledes Grundkøb og Anskaffelse af Pengeeffekter. Anskaffelsen af de Ting, som Tiden og Brugen forringer og altsaa tilsidst gør ubrugelige, betaler de kommende Aar i Forhold til den Brug, de gør af dem. Dette gælder Jernbaneanlæg og Jernbanemateriel, Telefon- og Telegrafanlæg, Havneanlæg, Krigsberedskab som Fæstninger, Krigsskibe og Krigsmateriel, Kirker, Slotte til Brug, Hospitaler, Bygninger til Samlinger og Instituter o. s. v. Paa

samme Maade har jeg behandlet Hovedreparationer af bestaaende Anlæg samt de Tilskud, Staten giver til Udførelse af Anlæg af denne Art, som den ikke selv anskaffer. Hvor Staten giver Tilskud til et Jernbaneanlæg, et Havneanlæg, Opførelse af en Kirke, Udarbejdelse af nye Panteregistre, altsammen Foranstaltninger, som vil gøre Nytte en lang Aarrække, er der ingen Grund til, at det Aar, Tilskudet gives, skal bære det.

Efter at vi har set, hvilke Anskaffelser der saaledes kan lægges over paa kommende Aar, bliver at afgøre, hvor meget hvert af disse Aar skal betale. Hvis det var givet, hvormeget af det anskaffede hvert Aar forbrugte, var Svaret let. Men man kan hverken nøjagtigt beregne, hvorlænge Tingen kan gøre Nytte eller hvormeget det enkelte Aar bruger af den. Man maa derfor gribe den Udvej forud at anslaa en Varighed og lade hvert af de Aar, der omfattes af dette Tidsrum, bære en ligestor Kvotadel af Anskaffelsessummen. Nogle Anlæg, af hvilke der gaar meget ringe Slid, og som, vel vedligeholdte, kan gøre Fyldest i en meget lang Aarrække, skulde hvert Aar kun bære en meget lille Andel af. Her maa man imidlertid tage sig iagt for at binde en lang Fremtid til et Anlæg, som den maaske nok bruger, naar den har det, men som den maaske ellers vilde hjælpe sig foruden. Her gælder noget lignende, som jeg før sagde om Kunstværker og videnskabelige Værker. Hver Tid har sin Vurdering. Man maa afskrive alle Anlæg i en passende Tid, selv om de, f. Eks. et Slot, et Hospital, kan anvendes i mange Menneskealdere.

Af Statens Anskaffelsesudgifter i de foregaaende 30 Aar udgjorde henholdsvis:

	$\frac{1}{4}$ 1900	og	$\frac{1}{4}$ 1910
Jernbaneanlæg med Tilbehør	169 Mill. Kr.	—	238 Mill. Kr.
Telefon- og Telegrafanlæg med Tilbehør	6	—	11
Havneanlæg	25	—	31
Krigsberedskab	131	—	132
Andet Anlæg og Inventar	45	—	64
Ialt...	376 Mill. Kr. og 476 Mill. Kr.		

Hvis man afskrev Jernbane, Telefon- og Telegrafanlæg aarlig med 3 % af Anskaffelsessummen eller i 33 Aar, Krigsberedskab med 5 % eller i 20 Aar, Havneanlæg og alt det øvrige gennemsnitlig med 2 % eller i 50 Aar, vilde man efter de nævnte Anskaffelsesbeløb komme til et gennemsnitlig aarligt Afskrivningsbeløb af henholdsvis $\frac{1}{38,5}$ og $\frac{1}{29,8}$ af det samlede Anskaffelsesbeløb. De nævnte Afskrivningsprocenter vil man ialtfald ikke anse for at være for høje. Jeg kommer derfor sikkert ikke til for stort aarligt Afskrivningsbeløb, naar jeg for hele det Tidsrum, jeg her behandler, beregner det til $\frac{1}{30}$ af Anskaffelsessummen og altsaa betragter som afskrevet, hvad der er over 30 Aar gammelt. Egentlig skulde Afskrivningen først begynde, naar det anskaffede toges i Brug, men af praktiske Grunde maa jeg lade den begynde den 1. April næst efter Anskaffelsen. Vi kommer herefter til en Udgift til Forbrug af Anlæg og Inventar, der fra 12,2 Mill. Kr. i 1899—1900 i de følgende 10 Aar jævnt stiger til 15,2 Mill. Kr., en Stigning af 3 Mill. Kr., der skyldes, at der i Tiaaret til $\frac{1}{4}$ 1909 er anskaffet for 90 Mill. Kr. mere Anlæg og Inventar end i Tiaaret til $\frac{1}{4}$ 1879.

Medens altsaa Udgiften til Forbrug af Anlæg og Inventar ikke findes opført paa de aflagte Statsregnskaber, men er udfunden ved Beregning paa Grundlag af Anskaffelserne efter de sidste nogle og 40 Aars Regnskaber, er alle de øvrige Indtægts- og Udgiftsposter direkte uddragne af de paagældende Aars Statsregnskaber, og Afstemningen giver den samme Forøgelse eller Formindskelse af Kassebeholdningen, som det tilsvarende aflagte Statsregnskab efter sit Udvisende giver Overskud eller Underskud. Posterne for Forøgelse eller Formindskelse af Gælden er ligeledes — med stor Forskel i $10^{03/04}$ og en ubetydelig Forskel for de 2 sidste Aar, hidrørende fra, at Statsregnskabet ikke opfører Tilskudet til Tiendeafløsningen som Gæld — direkte stemmende med de hertil opførte Beløb paa Statsregnskabet. Rigtigheden af det som Vinden ved Driften (Driftsoverskud) eller Tab ved Driften (Driftsunderskud) opførte Beløb kan derfor kun anfægtes, naar det kan paavises, at Beregningen af Udgiften til Forbrug af Anlæg og Inventar giver et for stort eller for lille Beløb, eller at jeg til Forøgelse af Grunde, Anlæg og Inventar eller andre Aktiver eller til Formindskelse af noget af disse Aktiver har opført Beløb, som rettelig burde være ført Driften henholdsvis til Last eller til Gode eller omvendt ført Beløb, som vedkommer Driften, over paa de paagældende Aktiver, eller at jeg har fordelt urigtigt mellem Posterne paa Driftsregnskabet og Posterne paa Regnskabet over Vinden og Tab. Rigtigheden af det som Formuefremgang eller Formuetilbagegang opførte Beløb beror udelukkende paa den rigtige Fordeling mellem Beløbene til Forøgelse eller Formindskelse af de samme

Aktiver paa den ene Side og Beløbene paa Drifts- og Vinden og Tabs Regnskaberne paa den anden Side, men ikke paa Forholdet mellem disse 2 Regnskaber.

Driftsregnskabet, som det foreligger i min Opstilling, viser paa Udgiftssiden en Stigning fra 18⁹⁹/1900 til 19⁰⁹/10 fra 97,7 til 159,9 Mill. Kr. eller af 62,2 Mill. Kr. Stigningen fordeler sig saaledes paa de 10 Aar, regnet i Mill. Kr.: for 19⁰⁰/01 5,9, derefter 5,5, 0,6, 4,4, 6,9, 2,7, 6,1, 7,5, 15,5 for 19⁰⁸/09 og 7,1 for 19⁰⁹/10. Den samlede Stigning af 62,2 Mill. Kr. fordeler sig saaledes paa de enkelte Poster:

	Mill. Kr.		Mill. Kr.
1. Øverste Styrelse	0,6	12. Sundhedsvæsen	2,2
2. Centraladministrationen	2,6	13. Sociale Udgifter	5,4
3. Pensionsvæsen	1,6	14. Skole, Kunst, Videnskab	7,6
4. Udenrigsstyre	0,3	15. Folkekirken	»
5. Forsvarsvæsen	3,7	16. Bygningsvæsen	0,1
6. Havne og Vandveje	1,1	17. Kolonierne	0,7
7. Jernbanevæsen	16,5	18. Kommunetilskud	1,5
8. Postvæsen	7,1	19. Forskellige Udgifter	0,2
9. Telegrafvæsen	1,2	20. Afskrivning	3
10. Erhvervenes Fremme	2,6	21. Renter	3,2
11. Justits- og Politivæsen	1		

Jeg skal saa kort som muligt gennemgaa de enkelte Poster. Post 1, den øverste Styrelse, omfatter Udgifterne til Civillisten, Apanager, Rigsdagen, Statsraadet og Konseilspræsidiet. Udgiften hertil var i 19⁰⁹/10 2,3 Mill. Kr. eller 0,6 Mill. Kr. mere end i 18⁹⁹/00.

Post 2, Centraladministrationen udgør for 19⁰⁹/10 8,2 Mill. Kr. eller 2,6 Mill. Kr. mere end i 18⁹⁹/00. Af Stigningen falder 50000 Kr. paa Landbrugsministeriet, 300000 Kr. paa de tidligere forbundne Indenrigsministeriet, Trafikministeriet og Handelsministeriet, 90000 Kr. paa Justitsministeriet, 100000 Kr. paa Kultusmini-

steriet, 130000 Kr. paa de militære Ministerier og henved 2 Mill. Kr. paa Finansministeriet. Henved 1 Mill. Kr. skyldes Lønforhøjelser, gennemførte navnlig i Periodens Slutning.

Post 3, Pensionsvæsen, udgør nu 4,9 Mill. eller 1,6 Mill. Kr. mere end i 18⁹⁹/₀₀. I Virkeligheden er Stigningen dog noget over 100000 Kr. mindre, idet man i Udgiften indtil i 19⁰⁴/₀₅ fradrog Indtægterne af den almindelige Invalidefond og Søkvæsthusfonden, hvis Midler ved L. af 29. Marts 1904 blev inddraget i Statskassen. Af Udgiften er det alm. Pensionsvæsen, hvortil Udgiften for Militærvæsenet efter Tilgangsforholdet udgør c. 35 ⁰/₁₀₀, steget fra 2,3 til 2,7 Mill. Kr., de militære Underklassers Pensionering fra 0,6 til 0,9 Mill. Kr. Invalideforsørgelsen udgjorde i 18⁹⁹/₀₀ 0,6 Mill. Kr. Efter Forhøjelsen ved Loven af 1904 steg den til 0,8 og udgør nu 0,7 Mill. Kr. Hædersgaven, der første Gang udbetaltes i 19⁰⁶/₀₇ med henved 0,8 Mill. Kr., er nu sunken til lidt over ¹/₂ Mill. Kr.

Post 4, Udenrigsstyret, er steget fra 600000 til 900000 Kr., idet Udgiften til Administrationen i København er stegen fra 40—90000 Kr., Udgiften til Gesandtskaber fra 275—425000 Kr. og til Konsulater fra 235—345000 Kr.

Under Post 5, Forsvarsvæsen, er optaget de under Krigsministeriet opførte Udgifter, undtagen til Bestyrelsen, der tilligemed Bestyrelsen under Marineministeriet er opført under Centraladministrationen; endvidere Udgiften til Søværnet. Fra de civile Ministerier er overført Udgiften til Indkvartering fra Indenrigsministeriet, til Udskrivningsvæsen fra Justitsministeriet samt fra Finansministeriets Udgifter paa § 26 de der opførte

militære Lønningsudgifter. Ved Nedsættelsen af Forsvarskommissionen ved Lov af 7. Marts 1902 blev der sat en foreløbig Bom for vilkaarlig Udvidelse af Udgiften til Forsvarsvæsenet, og vi ser derfor ogsaa, at den fra 18⁹⁹/₀₀ til 19⁰⁷/₀₈ kun stiger ganske langsomt fra 15,4 til 17,1 Mill. Kr. Den af den almindelige Prisstigning følgende Udgiftsforøgelse kunde jo ikke undgaas. Som ny Udgift er i dette Tidsrum kun tilkommet Forsøgsforplejningen. Af Udgiftsstigningen skyldes over Halvdelen Lønforhøjelser i Henhold til Lovene af 14. og 15. Februar 1902, af 15. Maj 1903, af 9. Marts 1906 og af 22. Marts og 19. April 1907. Fra 1908 kommer der imidlertid paany Grøde i Militærvæsenet. Ved Love af 28. Februar 1908 ordnes Hærens Forplejningskorps, Læge- og Dyrlægekorps; 3 Love af 27. Maj s. A. giver forskellige Løntillæg, og vi ser derfor ogsaa, at Udgiften for 19⁰⁸/₀₉ stiger med 1,6 Mill. Kr. I den sidste Halvdel af det følgende Aar virker Lovene af 30. Septbr. 1909, og Udgiften for det sidste Regnskabsaar er da yderligere stegen 0,4 Mill. Kr. eller ialt 2 Mill. Kr. for de 2 Aar. Følger vi Udgiften videre til Finanslovforslaget for næste Aar, er Udgiften yderligere stegen med 2,1 Mill. Kr., altsaa en ren Driftsstigning paa 4 Aar af over 4 Mill. Kr. Herved er endda ikke medregnet alle Udgifterne til Forsvarsvæsenet. Skal man samle dem alle, maa man medregne Udgifterne til de militære Ministeriers Bestyrelse, de militære Pensioner under den førnævnte Post 2, og Udgiften til Forrentning og Afskrivning af de i de militære Anlæg anbragte Kapitaler. Fraregner man disse sidste Udgifter, vil alle de øvrige militære Udgifter vise en jævn Stigning fra 17,6 Mill. Kr. i

18⁹⁹/₀₀ til 20,7 Mill. Kr. i 19⁰⁷/₀₈, det følgende Aar er de stegne til 22,2 og i det sidste Regnskabsaar til 22,6, altsaa en samlet Stigning af 5 Mill. Kr. Medtager man Udgiften til Forrentning og Afskrivning, bliver Stigningen ikke fuldt saa stor. Ved den forudsatte Afskrivning med 5 % aarlig af Anskaffelsesudgiften afskrives 80'ernes store Anlægsudgifter i Periodens Løb, og Udgiften til Forrentning og Afskrivning daler derfor jævnt fra 7,9 Mill. Kr. i 18⁹⁹/₀₀ til 5,8 Mill. Kr. i 19⁰⁹/₁₀. Sammenregnes disse Udgifter med de øvrige militære Udgifter, foregaar der derfor en ganske jævn Stigning fra 25,5 Mill. Kr. i 18⁹⁹/₀₀ til 28,4 Mill. Kr. i 19⁰⁹/₁₀. Paa Forslaget for 19¹¹/₁₂ er Udgiften uden Forrentning og Afskrivning steget til 24,7 og med denne Udgift til 30,2 Mill. Kr. Nedgangen i Udgiften til Forrentning og Afskrivning vil endnu holde sig i 19¹¹/₁₂ med 5,5 Mill. Kr., men fra 19¹²/₁₃ vil der begynde en Stigning til 5,9 som Virkning af de store Anlægsudgifter efter Lovene af 30. Septbr. 1909, og hvis disse efter Bestemmelsen fuldt gennemføres det følgende Aar, til 7,4 Mill. Kr. Udgifterne til Militærvæsenet vil herefter i 19¹²/₁₃ og 19¹³/₁₄ antagelig blive uden Forrentning og Afskrivning 25 og 25,2 Mill. Kr. og med denne Udgift 31 og 32,6 Mill. Kr.

Paa Konto 6, Havne- og Vandveje, er Udgiften stegen fra 1,8 Mill. Kr. i 18⁹⁹/₀₀ til 2,9 i 19⁰⁹/₁₀. Af den skete Stigning falder c. 150000 Kr. paa Forhøjelse af faste Lønninger.

Paa Konto 7, Jernbanevæsen, som ogsaa indbefatter Transportdampskibsvæsenet, er Udgiften stegen fra 24,1 Mill. Kr. i 18⁹⁹/₀₀ til 40,5 Mill. Kr. i 19⁰⁹/₁₀. Heri findes c. 0,1 Mill. Kr. til Transportvæsenets almindelige Udvikling, saa at Udgiften til selve Driften af Linierne

har været 24 og 40,4 Mill. Kr. De tilsvarende Driftsindtægter har, som Indtægtspost 4 udviser, været henholdsvis 26,1 og 43,8 Mill. Kr., og der har saaledes været et Driftsoverskud, som er steget fra 2,1 i 18⁹⁹/₀₀ til 3,4 Mill. Kr. i 19⁰⁹/₁₀. Herved er ikke medregnet Udgiften til Forrentning og Afskrivning af henholdsvis den i Banerne indestaaende Kapital og den til Anskaffelse af Anlæg og Inventar anvendte Kapital. Ved Gennemgang af Statsregnskaberne siden 18⁶⁶/₆₇ har jeg fundet, at der i de sidste 33 Aar indtil ³¹/₃ 1899 — og med den forudsatte 3 %'s Afskrivning maa man jo regne med ca. 33 Aar — til Jernbaneanlæg og Materiel er anvendt 191,6 Mill. Kr. Reduceret ved den nævnte Afskrivning udgjorde den i Anlæg og Inventar indestaaende Kapital den 31. Marts 1899 109,2 Mill. Kr. Den i Grundarealer indestaaende Kapital, som ikke vil være at afskrive, udgjorde 18,9 Mill. Kr. Herefter udgør Beløbet for Afskrivning og Forrentning efter en Rentefod af 4 % for 18⁹⁹/₀₀ 10,9 Mill. Kr. Det tilsvarende Beløb for 19⁰⁹/₁₀ bliver 14,2 Mill. Kr. I disse Beløb er imidlertid medregnet Forrentning og Afskrivning af Statens Tilskud til private Baner. Aktierne for dette Beløb udgjorde ved Udgangen af 19⁰⁸/₀₉ 21,3 Mill. Kr.; Udbyttet har i 19⁰⁹/₁₀ kun været c. 295000 Kr. eller 1,4 %. Der er imidlertid ved disse Kapitalers Anbringelse ikke saa meget tilsigtet Udbytte som Afhjælpning af Trang til Jernbaner i de paagældende Egne. Man bør derfor fordele Tilskudene som en Udgift til Jernbanevæsenet paa de Aar, i hvilken de fremhjulpne Anlæg kan gøre Nytte, d. v. s. i sædvanlig Afskrivningstid. Herefter vil der den ³¹/₃ 1910 være i Behold et Beløb af 14,2 Mill. Kr., medens Aktiernes

Værdi efter Udbyttet kun var mellem 7—8 Mill. Kr. Medens man altsaa vel kan medtage denne Udgift ved Talen om Jernbanevæsenets samlede Udgifter, kan man ikke medtage den i Driftsudgiften for de af Staten drevne Linier. Fradrages den, bliver Forrentnings- og Afskrivningsudgifterne i 18⁹⁹/₀₀ og 19⁰⁹/₁₀ henholdsvis 10,3 og 13 Mill. Kr. Der bliver da et samlet Driftsunderskud, der fra 8,2 Mill. Kr. i 18⁹⁹/₀₀ er steget til 9,5 i 19⁰⁹/₁₀.

Af de angivne Indtægter for 18⁹⁹/₀₀ og 19⁰⁹/₁₀ er henholdsvis 1 Mill. Kr. og 1,4 Mill. Kr. i Virkeligheden kun Udgiftsformindskelser. Fører man dem over til Fradrag paa Udgiftssiden, bliver den rene Trafikindtægt henholdsvis 25,2 og 42,4 Mill. Kr. og den rene Trafikudgift — uden Forrentning og Afskrivning — 23 og 39 Mill. Kr. I Perioden er Trafikindtægten 2 Gange bleven forøget ved Takstforhøjelser: ved Lovene af 15/3 1903 og 27/5 1908. Den første Takstforhøjelse vilde have forøget Trafikindtægten for 18⁹⁹/₀₀ med 2 Mill. Kr., udgørende altsaa 7,36 % af den forhøjede Indtægt. Forhøjelsen af 1908 vilde have forøget Trafikindtægten i 19⁰⁶/₀₇, der udgjorde 38,2 Mill. Kr., med 975000 Kr., hvilket altsaa vilde udgøre 2,5 % af den forøgede Indtægt. Reducerer man nu Trafikindtægten for 19⁰⁹/₁₀ først med 2,5 % og det reducerede Beløb igen med 7,36 %, kommer man til et Beløb af 38,3 Mill. Kr., som altsaa omtrent udgør det Beløb, Trafikindtægten efter de i 18⁹⁹/₀₀ gældende Takster vilde have udgjort for den i 19⁰⁹/₁₀ besørgede Befordring af Personer og Gods. Naar altsaa Trafikindtægten fra 18⁹⁹/₀₀ til 19⁰⁹/₁₀ er stegen fra 25,2 til 42,4 Mill. Kr., kan denne Stigning af 17,2 Mill. Kr. opløses i en af

Trafikstigningen følgende Merindtægt af 13,1 Mill. Kr. og en af de skete Takstforhøjelser følgende Merindtægt af 4,1 Mill. Kr.

Forholdet mellem Trafikens Omfang i de 2 Aar bestemmes altsaa af Tallene 25,2 og 38,3 Mill. Kr. Den tilsvarende Trafikudgift uden Forrentning og Afskrivning bestemte vi før i 18⁹⁹/₀₀ til 23 Mill. Kr. I Forhold dertil skulde Trafikudgiften i 19⁰⁹/₁₀ have været 35,1 Mill. Kr. Vi saa før, at den havde været 39 Mill. Kr.; der har altsaa været en forholdsvis Udgiftsstigning af 3,9 Mill. Kr., og da Takstforøgelsen indbragte 4,1 Mill. Kr., en forholdsvis Overskudsstigning af 200000 Kr. Forholdet forbedrer sig væsentlig, naar man medregner Udgiften til Forrentning og Afskrivning. Den samlede Trafikudgift bliver da for 18⁹⁹/₀₀ 33,4 Mill. Kr. I Forhold hertil skulde Udgiften efter Omfanget af Trafiken i 19⁰⁹/₁₀ have været 50,8 Mill. Kr. Den virkelige Udgift var 52 Mill. Kr. Udgiftsstigningen bliver da kun 1,2 Mill. Kr., og da Takststigningen udgør 4,1 Mill. Kr., bliver der en relativ Formindskelse af Underskudet af 2,9 Mill. Kr. Den Stigning, der har været i den egentlige Driftsudgift, er altsaa for største Delen afbalanceret ved en stærkere Udnyttelse af Anlæg og Inventar, saa at henved $\frac{3}{4}$ af den ved de skete Takstforhøjelser indvundne Forbedring trods Løn- og andre Udgiftsstigninger endnu er i Behold. Til fuld Balance vilde kræves en Takstforhøjelse af 22,5 ⁰/₁₀.

Udgiftspost 8, Postvæsenet, er steget fra 7,7 til 14,8 Mill. Kr., og da Indtægten samtidig er steget fra 7,8 til 15,6, er vi altsaa i de forløbne 10 Aar naaet fra et Overskud paa 0,1 til 0,8 Mill. Kr. Indtægtsstigningen, der er naaet efter 2 Takstforhøjelser i Henhold til

Lovene af $\frac{23}{5}$ 1902 og $\frac{12}{6}$ 1908, kan ved en lignende Beregning som før foretaget for Jernbanevæsenet, opløses i en Indtægt af Trafikforøgelsen, stor 5,4 og af Takstforøgelsen, stor 2,4, ialt 7,8 Mill. Kr., og af Udgiftsstigningen falder paa Trafikforøgelsen 5,3 og paa Udgiftsforøgelsen 1,8, ialt 7,1 Mill. Kr. Uden Takstforøgelse vilde vi altsaa for $19^{09}/_{10}$ have haft et Underskud af 1,6 Mill. mod et Overskud af 0,1 i $18^{99}/_{00}$.

Post 9, Telegrafvæsen, giver en Udgiftsstigning for de 2 Aar fra 1,3 til 2,5 Mill. Kr. eller nøjagtigere en Stigning af $94 \frac{0}{100}$. Indtægten er paa samme Tid steget fra 1,3 til 2,5 Mill. Kr. eller nøjagtigere $97,8 \frac{0}{100}$. Jeg er ikke i Stand til at oplyse, om den skete lille Forbedring skyldes Takstforhøjelse eller billigere Drift.

Post 10, Erhvervenes Fremme, frembyder en Del Interesse. Udgiften er steget jævnt fra 3,9 til 6,4 Mill. Kr. Herfra bør dog som før nævnt fragaa som særlig Post: Tilskudet til Hedesagen, Sandflugtens Dæmpning og Kystbeskyttelse, der i samme Tid er steget fra 0,8 til 0,95 Mill. Kr. Jeg fraregner ogsaa som havende mere almindelig Karakter Udgiften til Sparekassetilsynet, som er steget fra 7000 til 18000 Kr. Tilbage bliver som Tilskud til de 5 Hovederhverv et Beløb, som siden $18^{99}/_{00}$ er steget fra henved 3,1 til 5,45 Mill. Kr. Beløbene fordeler sig saaledes for de 2 Aar:

	$18^{99}/_{1900}$ Mill. Kr.	$19^{09}/_{10}$ Mill. Kr.
Landbrug	2	3,57
Fiskeri ..	0,3	0,63
Handel	0,13	0,15
Søfart	0,15	0,27
Industri og Haandværk...	0,52	0,83
	3,1	5,45

At Tilskudet til Handel har været omtrent uforandret, skyldes et ekstraordinært Tilskud til Udsendelse af et Orlogsskib til Østasien i 18⁹⁹/₀₀ paa 100000 Kr. Fraregnes nogle ligeledes ekstraordinære Tilskud i 19⁰⁹/₁₀, er det ordinære Tilskud steget fra 30000 til 100000 Kr. Beløbene for de øvrige Erhverv angiver omtrentlig Stigningen af de ordinære Tilskud, for Industri og Haandværk er der dog en ekstraordinær Udstillingsudgift af 100000 Kr. i 18⁹⁹/₀₀. Som rimeligt, tager Landbruget Broderparten af Tilskudene, men den stærke Stigning skyldes jo nok dette Erhvervs fyldige Repræsentation i begge Rigsdagens Afdelinger. Det kan have sin Interesse at se, hvorledes dets Tilskud fordeler sig for de 2 Aar:

	18 ⁹⁹ / ₁₉₀₀ 1000 Kr.	19 ⁰⁹ / ₁₀ 1000 Kr.
Subvention til Dampskibsforbindelse med England	325	397
Husdyravlens Fremme og Veterinær- væsenet	781	1230
Havedyrkningens Fremme	31	50
Husmandsbrugets Fremme	102	344
Veterinær- og Landbohøjskolen.....	331	464
Administrationsudgifter til Tiendens Afløsning	»	235
Øvrige Tilskud	406	854
Tilsammen ..	1976	3574

Post 11, Justits- og Politivæsen, er steget fra 2,4 til 3,4 Mill. Kr. Af Stigningen er c. 400000 Kr. nye Udgifter, deraf 350000 Kr. til Gennemførelsen af Børneloven. Udgiften til de højere Domstole er stegen fra 600000 til 900000 Kr., for over Halvdelen af Stigningens Vedkommende ved Lønforhøjelser ved Retsreform-

loven. Udgiften til Strafanstalter er steget fra 200000 Kr. til 573000 Kr.

Post 12, Sundhedsvæsenet, er steget fra 1,9 til 4,1 Mill. Kr. Af den skete Stigning paa 2,2 Mill. Kr. falder 1,4 paa nye Udgifter, deraf alene 1,2 paa Gennemførelsen af Tuberkuloselove. 0,8 Mill. Kr. falder paa tidligere Udgifter. Af denne Stigning tager Sindssygeanstalterne de 0,6, hvorved de kommer op paa en Udgift af 1,5 Mill. Kr., Gennemførelsen af Epidemiloven 0,1, hvorved Udgiften kommer op paa 0,8 Mill. Kr.

Post 13, sociale Udgifter, er steget fra 3,3 til 8,7 eller 5,4 Mill. Kr. Af Stigningen falder paa nye Op-gaver 1,3, deraf 0,4 paa Tilskud til Hjælpekasser, 0,6 paa Tilskud til Arbejdsløshedskasser. Resten eller 4,1 Mill. Kr. falder paa Stigning af tidligere Udgifter, deraf falder paa Alderdomsunderstøttelsen 2,6, hvorved Udgiften stiger til 4,9 Mill. Kr., paa Tilskudet til Sygekasser 1,3, hvorved Udgiften stiger til 2,2 Mill. Kr., 100000 Kr. paa Fabriktilsynet.

Post 14, Skole, Kunst og Videnskab, er stegen fra 5,1 til 12,7 Mill. Kr. Af Stigningen, 7,6 Mill. Kr., falder alene paa Folkeskolen 4,4, væsentlig foraarsaget ved Lovene af $\frac{29}{3}$ 1904 og $\frac{27}{5}$ 1908, 1,3 paa videnskabelige Anstalter. Udgifterne fordeler sig saaledes paa de 2 Aar:

(Se omstaaende Tabel).

Post 15, Folkekirken, og Post 16, Bygningsvæsen, der omfatter Udgifterne til Slotte, Amtmandsboliger, Rigsdagsbygningen og adskillige andre, ikke til nogen enkelt Administration hørende Bygninger, giver ikke Anledning til særlige Bemærkninger udover, at de er stegne fra henholdsvis 150000 og 300000 Kr. til 200000

	18 ⁹⁹ / ₁₉₀₀	19 ⁰⁹ / ₁₀
	1000 Kr.	1000 Kr.
Folkeskolen	1162	5602
Fortsættelsesskoler	321	502
Folkeoplysningens Fremme.....	45	83
Kommunale højere og private Skoler	25	323
Statens højere Skoler.....	279	493
Uddannelse af Lærere til Folke- skolen	422	758
Uddannelse af Lærere til højere Almenskoler	»	16
Videnskabelige Anstalter	1314	2601
Kunstsamlinger og Kunstanstalter	524	591
Abnormes Uddannelse og Forplej- ning	654	1219
Børnehjem.....	42	113
Forskellige Tilskud.....	265	383
Tilsammen...	5053	12684

og 450000 Kr. Post 17, Kolonierne, omfatter Udgifter til Island, Grønland og de vestindiske Øer. Medens Udgifterne til Island ifølge Loven af 1871 er noget formindskede efter Oprettelsen af det særlige islandske Ministerium i Henhold til islandsk Lov af ³/₁₀ 1903, er de øvrige Udgifter i Aarenes Løb bleven forøgede dels ved et Tilskud af 54000 Kr. til Driften af Telegrafkablet, dels ved Oprettelse af fast Fiskeriinspektion. De samlede Udgifter er herved stegne fra c. 150000 Kr. til henved 300000 Kr. Udgifterne til Grønland for 18⁹⁹/₀₀ omfatter Udgiften til den grønlandske Mission 44000 Kr. ÷ Overskudet af den grønlandske Handel 37000 Kr. I 19⁰⁹/₁₀ udgør den for Udgifterne til Administrationen, Kirke- og Skolevæsen og Handelen c. 460000 Kr. Medens de vestindiske Øer ikke tidligere erholdt noget egentligt Tilskud fra Statskassen, men denne i Aarenes Løb havde faaet et

større Tilgodehavende, der blev eftergivet paa Finansloven for 19⁰⁷/₀₈, er Forholdet nu ordnet ved Lov af 6/4 1906, hvorefter Statens Udgift i 19⁰⁹/₁₀ har været 150000 Kr. Hele Kolonialudgiften er herefter steget fra 150000 Kr. i 18⁹⁹/₀₀ til c. 900000 Kr. i 19⁰⁹/₁₀.

Post 18, Kommuneilskud, udgør i Henhold til Lov af 15/5 1903 siden 19⁰⁴/₀₅ et fast Beløb af 1,5 Mill. Kr. Post 19, forskellige Udgifter, er steget fra c. 100000 Kr. til 300000 Kr. og Post 20, Forbrug og Anlæg af Inventar som før nævnt fra 12,2 til 15,2 Mill. Kr.

Udgiften til Gældens Forrentning, Post 21, er steget fra 6,8 til 10 Mill. Kr., eller med henved 50 %. Dette kunde se meget betænkeligt ud, men en nærmere Betragtning giver dog et gunstigere Resultat. Udgiften til den Gæld, der stiftes for at anskaffe indtægtgivende Aktiver, bliver helt eller delvis dækket ved Indtægterne fra disse Aktiver. Renteudgiften kan være en ren Versurpost, som f. Eks. fra Slutningen af 19⁰⁶/₀₇ Renterne af de 20 Mill. Kr., der blev laant som Grundfond for Kongeriget Danmarks Hypothekbank, og som kommer igen som Indtægt paa Post 2. Paa den anden Side virker det driftsmæssigt ganske som Gældstiftelse, naar de nødvendige Kontanter i Stedet for ved Laan fremskaffes ved Salg af indtægtgivende Aktiver, idet Resultatet bliver det samme om vi forhøjer Udgiftspost 21 eller nedsætter Indtægtspost 1 og 2, Domæneindtægter og Kapitalrenter. Man maa derfor se denne Udgiftspost og disse Indtægtsposter under ét, hvorved man vil opdage, at Nettoudgiften af disse Poster i de 10 Aar kun er steget fra 4,27 til 4,29 Mill. Kr., saa at der altsaa saa godt som ingen Stigning har været. En saa gunstig Situation er dog kun tilsyneladende. Efter

18⁹⁹/₀₀ er nemlig i den paa Post 2 rentegivende Statsformue inddraget:

i 19 ⁰³ / ₀₄	Sjællandske Statsbaners Reservefond samt fra	
	Søkvæsthusfonden ialt.....	0,3 Mill. Kr.
i 19 ⁰⁴ / ₀₅	fra Statsanstalten for Livsforsikring.....	11 —
	og Invalide- og Søkvæsthusfonden med.....	2,5 —
i 19 ⁰⁶ / ₀₇	Statsbanernes Reservepensionsfond med.....	9,5 —
	og Landpostbudenes Enke- og Alderdoms-	
	forsørgelses Tilskudsfond med.....	0,5 —
i 19 ⁰⁹ / ₁₀	det kgl. Sundhedskollegiums Fond med.....	0,01 —
Ialt...		23,8 Mill. Kr.

Hvis man anslaaer Udbyttet af disse Midler til 4 % aarlig eller henved 1 Mill. Kr., faar man en effektiv Stigning i Rentenettoudgiften fra 18⁹⁹/₀₀ til 19⁰⁹/₁₀ af henved 1 Mill. Kr., svarende til et Kapitalforbrug af henved 25 Mill. Kr.

Gaar vi nu over til Oversigten over Driftsindtægterne, ser vi, at disses samlede Beløb er steget fra 102,4 Mill. Kr. i 18⁹⁹/₀₀ til 141,9 i 18⁰⁹/₁₀ eller med 39,5 Mill. Kr. i de 10 Aar. Stigningen fremkommer ved en Stigning i de første 9 Aar med 1,1, 1, 7,2, 6,2, 7,6, 6, 8,2, 8 og 3 Mill. Kr. og et Fald det sidste Aar af 8,8 Mill. Kr. Bringer man, som jeg før paaviste det rationelle i, Kapitalindtægterne paa Post 1 og 2, Domæneindtægter og Kapitalrenter, til Afgang i Udgifterne, faar man paa Driftsudgifterne en Stigning fra 95,2 Mill. Kr. i 18⁹⁹/₀₀ til 154,3 i 19⁰⁹/₁₀ eller 59,1 Mill. Kr., og i Driftsindtægterne, som da kun omfatter Skatteindtægter i forskellig Form, en Stigning fra 99,9 Mill. Kr. i 18⁹⁹/₀₀ til 136,2 i 19⁰⁹/₁₀ eller 36,3 Mill. Kr.

Ved Behandlingen af Udgiftssiden har jeg allerede omtalt Indtægtsposterne 1 og 2, Kapitalindtægterne,

og Post 4—6, Indtægterne af Jernbane-, Post- og Telegrafvæsen. De øvrige Indtægtsposter skal jeg ikke gennemgaa enkeltvis. De fremgaar direkte af Statsregnskabet med de Beløb, hvormed de er opførte i Oversigten, og turde derfor være velkendte. Kån en Post gælder dette ikke om, Post 8, forskellige Indtægter. Da den udgør et betydeligt Beløb, der er steget fra 1 Mill. Kr. i 18⁹⁹/₀₀ til 1,5 Mill. Kr. i 19⁰⁹/₁₀, skal jeg nævne, hvorledes den fremkommer:

	18 ⁹⁹ / ₀₀ 1000 Kr.	og 19 ⁰⁹ / ₁₀ 1000 Kr.
Usserød Fabrik og Frederiksværk	123	141
Statens Andel i Næringslovens Brændevins- afgift	154	173
Lejeafgift under de militære Ministerier ..	17	12
Indtægt af forskellige Aktiver.....	24	28
Afgift af Berlingske Tidende.....	20	»
Montoperationer.....	501	78
Indtægt af Færøerne.....	61	49
Andel i Nationalbankens Overskud	»	848
Assistenthusets Overskud.....	»	30
Søkvæsthusets Overskud	»	÷ 3
Justervæsenets Overskud.....	»	÷ 4
Overskud ved Salg af Statens Normalpapir	11	13
Forskellige andre Indtægter.....	13	28
Tilfældige Indtægter.....	95	113
Tilsammen...	1019	1506

Samler man de forskellige Indtægter udover Kapitalindtægterne i sammenhørende Grupper, faar man følgende Beløb:

(Se omstaaende Tabel).

De indirekte Afgifter steg fra 18⁹⁹/₀₀ til 19⁰⁷/₀₈ med 15 Mill. Kr. til 66,4, til 19⁰⁸/₀₉, da de nye Skattelove kun virkede for en ringe Del af Aaret, med 0,5 Mill. Kr. til 66,9 og faldt derefter i 19⁰⁹/₁₀ med 12 Mill. Kr.

	18 ⁹⁹ / ₁₉₀₀ og	19 ⁰⁹ / ₁₀	Stig- ning
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
3—6. Statshavne, Jernbane-, Post- og Telegrafvæsen	35,6	62,5	26,9
7—8. Klasselotteriet og forskellige Indtægter.....	2,1	3	0,9
9—17. Indirekte Afgifter	51,4	54,9	3,5
18—21. Direkte Skatter.....	10,8	15,8	5
Tilsammen...	99,9	136,2	36,8

til 54,9. De direkte Skatter steg fra 18⁹⁹/₀₀ til 19⁰³/₀₄ med 0,5 Mill. Kr. til 11,3, til 19⁰⁴/₀₅, da de nye Skatte-
love virkede for Halvdelen af Aaret, med 2,1 Mill. Kr.
til 13,4 og derefter til 19⁰⁹/₁₀ med 2,4 Mill. Kr. til 15,8.

Med de omtalte Indtægter og Udgifter havde
Staten i Decenniets 1ste Aar 19⁰⁰/₀₁ næsten Balance
paa sit Driftsregnskab, idet Underskudet kun var 44000
Kr. For det næste Aar steg Underskudet til 4,5 Mill.
Kr., idet Udgifterne steg med 5,6 Mill. Kr., Indtægterne
kun med 1,1. — Jeg har i disse og de efternævnte Tal
draget Kapitalindtægterne (1 og 2) fra Udgiften, saa at
Indtægten bliver de rene Skatteindtægter. — Da Udgiften
det følgende Aar faldt med 0,1 Mill. Kr., medens Indtægten
steg med 6,5, naaede man et Overskud af 2,1 Mill. Kr.
De følgende 5 Aar fra 19⁰³/₀₄ til 19⁰⁷/₀₈ naaede man
til Trods for, at Udgifterne steg med c. 5 Mill. Kr.
aarlig, ved en aarlig Stigning af Indtægterne med c.
6,7 Mill. Kr. til et voksende Overskud af 3,8, 4,5, 7,8,
9,9 og 10,4 Mill. Kr. For 19⁰⁸/₀₉ voksede Udgifterne,
fremhjulpne af Lønningslovene, med 15,7 Mill. Kr.,
medens Indtægterne kun steg 3,2, hvorfor Aaret endte
med et Underskud af 2,1 Mill. Kr. Dette Underskud
er for 19⁰⁹/₁₀, da Udgifterne yderligere steg med 7,2

Mill. Kr. og Indtægterne dalede med 8,7 Mill. Kr., steget til 18 Mill. Kr.

Med Hensyn til Beregningen af dette Driftsresultat maa jeg erindre om, at jeg, hvad jeg ikke gjorde i min Afhandling i Nationaløk. Tidsskrifts 1ste Hæfte 1909, har medregnet Driftsoverskudet af Statslaanefonden og Statsbrandforsikringsfonden. Medens dette utvivlsomt er rigtigt for den første Fonds Vedkommende, kan man for Forsikringsfondens Vedkommende kun gøre det, naar man vilde lade Driften bære enhver Brandskade, der kunde være indtruffen. Vil man befri Driften for denne Risiko, hvorfor for en Del tidligere betales en Præmie af c. 170000 Kr., maa man føre Forsikringsfondens Overskud fra Driften over paa Vinden og Tab, hvorved Driften efter den i sin Tid anstillede Beregning vil have dækket Statens Risiko for Brandskade. De Beløb, det drejer sig om, hvormed altsaa Overskudene for 19^{06/07} og 19^{07/08} bliver at formindske og Underskudene for 19^{08/09} og 19^{09/10} at forøge, er henholdsvis 139000, 136000, 114000 og 164000 Kr. Underskudet for 19^{09/10} vilde herved blive forøget til 18,2 Mill. Kr.

Jeg skal ogsaa erindre om, at jeg har behandlet de Beløb, Staten har tilskudt til private Baner og hvorfor den har modtaget Aktiebreve, som Anlægsudgifter og afskrevet dem som saadanne gennem Driften. Hvis man mener, at denne Afskrivning, der i Forhold til Aktiernes Værdi snarere er for lille end for stor, burde være foretaget paa Vinden- og Tabsregnskabet i Stedet for paa Driftsregnskabet, skulde for de 11 Aar, Oversigterne angaar, Underskudene være formindskede og Overskudene forøgede med følgende Beløb for de enkelte Aar, regnet i Tusinder Kr.: 286,

370, 451, 493, 545, 573, 593, 611, 620, 626 og 627. Underskudet for 19⁰⁰/₁₀ vilde herved dale til 17,4 eller 17,6 Mill. Kr., eftersom man fraregner Indtægten af Brandforsikringsfonden eller ikke.

Samler man alle 10 Aars Driftsresultater under ét, ser man, at der har været

Overskud til et samlet Beløb af.....	38,5	Mill. Kr.
og Underskud til et samlet Beløb af.....	24,7	—
altsaa et samlet Nettooverskud af.....	13,8	Mill. Kr.

Vindens Regnskab viser iøvrigt, som det vil ses af Oversigt III (S. 50), for de 10 Aar følgende Indtægter:

For Effekter uden bogført Værdi (solgt udrangeret Materiel og indgaaede Beløb for afskrevne Fordringer).....	0,6	—
Realiseret Værdiforøgelse af Aktiver (Gevinst ved Udtrækning af Obligationer).....	0,1	—
Gældsafvikling uden Betaling (Fordrings Forældelse og Gevinst ved Dækningskøb af Obligationer under Pari).....	1,1	—
Ialt...	15,6	Mill. Kr.

Tabets Regnskab for de 10 Aar viser Tab

ved Gaver	46,5
ved Værdiforringelse af Aktiver (Opgivelse af uerholdelige Fordringer).....	2,5
ved Optagelsen af Laan (Kurstab m. m.) .	3,7
Ialt...	52,7

Tiaarets samlede *Formue tilbagegang* bliver altsaa .. 37,1 Mill. Kr.

De før nævnte Forhold med Hensyn til Brandforsikringsfonden og Aktier i private Baner kan kun medføre Forskydninger mellem Driftsresultatet og de øvrige Poster paa Regnskabet for Vinden og Tab, men paavirker ikke det endelige Resultat af dette Regnskab.

Tabet ved Gaver fremkommer saaledes:

Tilskudet til Tiendeafløsning ifølge Lov af $\frac{15}{6}$ 1903 ca. 31 Mill. Kr.	
Eftergivelse af det Lollandske Digelags Gæld og Tilskud	
til dets Reservefond ifl. Lov af $\frac{22}{4}$ 1904	1 —
— Set. Croix Kommunes Restlaan iflg. Lov	
af $\frac{6}{4}$ 1906	0,6 —
— forskellige Gældsposter iflg. Lov af $\frac{6}{4}$	
1906.....	1 —
— Tilgodehavende hos Kolonialkassen iflg.	
Finanslov fra 19 $\frac{07}{08}$	10,8 —
— Sjællandske Bondestands Sparekasses Gæld	
iflg. Lov af $\frac{8}{6}$ 1909.....	2 —
— forskellige andre Gældsposter	0,1 —
Tilsammen... 46,5 —	

Tilskudet paa 6 Mill. Kr. til »Afviklingskassen af 1910« i Henhold til Lov af $\frac{26}{3}$ 1910 (Bankkrisen) kan først opføres som Tab, naar endelig Opgørelse foreligger. Indtil da holdes det som Aktiv. Tilskudet til Tiendeafløsningen er afbalanceret ved en tilsvarende Forøgelse af Statsgældens Beløb. Der udbetales halv-aarlig første Gang for 19 $\frac{08}{09}$ paa § 26 VII til Tiendebanken $2\frac{1}{4}$ % af Statens Andel af det til hver Tid afløste Tiendebeløb; deraf er 2 % af Gælden til enhver Tid Renter, Resten Afdrag. Paa denne Maade er for de 2 Aar afdraget c. 100000 Kr. Det paa § 26 udbetalte Rentebeløb er tillagt Udgiftspost 21, for 19 $\frac{09}{10}$ med 341000 Kr. Desuden udbetales paa samme § 26 et Beløb til Tiendebankens Udgift, for 19 $\frac{09}{10}$ c. 42000 Kr. Med det paa § 18 opførte Beløb til Tiendeafløsningens øvrige Administration, for 19 $\frac{09}{10}$ c. 192000 Kr., der tilligemed de 42000 Kr. er opført paa Udgiftspost 10, Erhvervenes Fremme, er Statens samlede paa Driften opførte Udgifter til Tiendeafløsningen for 19 $\frac{09}{10}$ c. 576000 Kr. Hermed er Statens Kapital- og Drifts-

tilskud til Tiendeafløsningen ikke udtømt, idet den desuden efterhaanden, som Tienden afløses, vil miste de derpaa hvilende Skatter og Afgifter til en Kapitalværdi af c. 6,5 Mill. Kr. Medregner man de førnævnte Administrationsudgifter, vil Tiendeafløsningen, naar den er tilendebragt, staa Staten i en Kapital af næppe mindre end 40 Mill. Kr. og altsaa medføre en stadig aarlig Byrde af c. $1\frac{1}{2}$ Mill. Kr.

Af Oversigt IV (Side 50) over Formuebevægelserne i Aarene 1900—10 vil ses, at

Staten for at dække den Formuetilbagegang, som jeg	
før opgjorde til	37,1 Mill. Kr.
og den i samme Tidsrum skete Aktivforøgelse	
af Kassebeholdningen	9,7
- Grunde	7,8
- Anlæg og Inventar	29,7
- andre Aktiver	40,9
Ialt...	88,1 —
har maattet forøge sin Gæld med	125,2 Mill. Kr.

Denne Gældsforøgelse fremkommer paa følgende Maade:

Tilgang: Indbetalte Kautionssummer	0,1 Mill. Kr.
til Dækning af Udgift til Tiendelaan iflg.	
Lov af 8/6 1894	0,5 —
ved Fradrag i Bestillingsmænds Lønninger	
til deres Alderdomsforsørgelse	1,2 —
ved Statens Tilskud til Tiendeafløsning...	31,0 —
ved nye Statslaan: 19 ⁰⁰ / ₀₁	12,0
19 ⁰¹ / ₀₂	30,7
19 ⁰⁶ / ₀₇	20,0
19 ⁰⁹ / ₁₀	55,5 118,2 —
Ialt...	151 Mill. Kr.

Afgang: ved Afdrag paa Tilskudet til Tiendeaf- ning	0,1	
ved kontant Udlæg til Indfrielse af Gæld	19,0	
ved Gevinst ved Indkøb af Obliga- tioner til Indfrielse	1,0	
ved Fordrings Forældelse	0,0	
ved Afskrivning af Gæld til Kasse- beholdningen	5,7	
Ialt...	25,8	—
		125,2 Mill. Kr.

Af den skete Aktivforøgelse fremkommer For-
øgelse af Anlæg og Inventar ved

et samlet Beløb til Nyanskaffelser	169,3	Mill. Kr.
og et samlet Beløb for afskrevet Forbrug af	139,6	—
		29,7 Mill. Kr.

Vi har nu set, at vi — ganske vist med Besvær, men dog hele Tiden med fast Bund under Fødderne — ved Hjælp af de sidste nogle og 40 Aars Statsregnskaber har kunnet følge Statens økonomiske Udvikling i det sidste Decennium og fastslaa som dens Resultat en Formue tilbagegang paa 37,1 Mill. Kr., som Differencen mellem en Gældsforøgelse af 125,2 Mill. Kr. og en Aktivforøgelse af 88,1 Mill. Kr. Vil vi derimod vide Størrelsen af den Formue, der saaledes er bleven formindsket, og se en Opgørelse af den ved Periodens Udløb, saa glipper Hjælpemidlerne. Staten har ganske vist i de senere Aar opgjort en Formuestatus, men den kan ikke tages alvorligt, i den Grad trodser den Principperne for enhver Statusopgørelse. En Sammen-
jigning mellem den opgjorte Status for $^{31/3}$ 1910 og en paa samme Maade opgjort Status for $^{31/3}$ 1900 med

behørig Hensyntagen til de i Tidsrummet inddragne Midler til Beløb c. 24 Mill. Kr. (se S. 25), vilde vise en Formuefremgang af c. 52 Mill. Kr. i Stedet for den virkelige Tilbagegang af 37,1 Mill. Kr.

Status er jo en Opgørelse i Pengeværdi af en Forretnings Formuebeholdning, der er Forskellen mellem, hvad der i det givne Øjeblik ejes og skyldes. Forsaavidt det ejede ikke er rede Penge, maa det vurderes i Penge. Fastsættelsen af en Tings Værdi er imidlertid ikke noget blot Regnestykke. En Ting har forskellig Værdi efter det forskellige Øjemed, i hvilket den anvendes. Og selve Øjemedet med Statusopgørelse kan være vidt forskellig, og det influerer paa Bedømmelsen af de Formuegenstandes Værdi, den omfatter. Derfor kan en Status opgøres i og for sig rigtigt med forskellige Resultater efter det forskellige Øjemed, i hvilket den foretages. Dette afstedkommer megen Forvirring, idet Folk, der taler om Status, hver for sig dermed forbinder forskellige Begreber og, hvad der er nok saa hyppigt, Folk sammenblander Begreberne. Vil en Mand se, hvorledes den Formue, han har anbragt i sin Forretning, i Øjeblikket fordeler sig, vil han paa Aktivsiden kunne anbringe imaginære Værdier som Startningskonto, blandt de udestaaende Fordringer medtage de dubiøse til nominel Værdi og opføre Anlægene uden Afskrivning; der er i og for sig intet galt heri, naar han blot vil se, hvor den anvendte Kapital er gaaet hen. Vil han derimod se, hvorvidt han har Værdier for den anvendte Kapital, maa han først beregne Værdierne og derefter bestemme den beholdne Formue. Men Værdiansættelsen bliver forskellig, efter som han vil tænke sig straks at uddrage

Kapitalen, eller lade den staa en vis Tid eller overhovedet ikke tænker paa at uddrage Kapitalen, men vil fortsætte Forretningen saa længe, det er muligt. De kontante Penge og dermed ligestillede Pengeeffekter har for alle Tilfælde samme Værdi. Gaar man derfra til Ting, Forretningen ejer, men ikke er nødt til at beholde for sin Drift, har de en forskellig Værdi, efter som de skal sælges straks eller kan holdes en vis Tid eller stadig til belejligt Salg; jo mere Salget er presserende, desto lavere maa man sætte Værdien. Gaar man endelig til de Ting, Forretningen bruger i sin Drift, er deres Værdi til Salg én, deres Værdi til Brug i Forretningen en hel anden. For Beregningen af Værdien for Forretningen er der ingen Væsenforskel paa Anlægs-, Inventar- og Varebeholdning; Værdien bestemmes efter, hvad der er i Behold. Paa samme Maade, som Forretningen maa forringe sin bogførte Kulbeholdning med, hvad der er forbrugt i Driften, maa den gaa frem med sin Anlægs- og Inventarbeholdning; kan en Maskine gøre Tjeneste i 10 Aar og der er forløbet 5, opføres Halvdelen af dens Anskaffelsesværdi som Beholdning, hvis der da bruges ligemeget af den hvert Aar. Til Salg har Anlægget og Inventaret derimod en hel anden Værdi, der er desto mindre, jo mere det er afpasset efter den bestemte Forretning. Forsaaavdt et Anlæg er knyttet til et bestemt Jordareal, har dette til enhver Tid Salgsværdi; men saalænge det maa bruges i Forretningen, kan det ikke sælges og har kun Værdi for Forretningen som Basis for Anlægget, en Værdi, der bestemmes ved, hvad der i dette Øjemed gives for Grunden. Et andet er, naar der kan regnes med at have Arealet ledigt

til et bestemt Tidspunkt, som f. Eks. da Staten besluttede at nedlægge Frederiks Hospital; man kan da regne med Arealets Salgsværdi $\div$ hvad der ækvivalerer, at det ikke straks er til Disposition. Paa dette Punkt forsyndes ofte. Der regnes med Anlægsgrunden til Salgsværdi og det paastaaende Anlæg til Værdi efter dets vedvarende Brug, uagtet den sidste Værdi udelukker den første og omvendt.

Skulde Staten opgøre sin Status for at se, hvilke Værdier den i Øjeblikket raader over, maatte den foretage Opgørelsen paa samme Maade som Forretningen i Drift. Den maatte tælle sine Pengeeffekter. Sine Domæner og andre Ting, der ikke tjener Statsformaal, maatte den vurdere efter deres Værdi i Handel og Vandel, og den kunde vurdere som den, der kan afvente belejligt Salg. Anlæg, Inventar og øvrige Beholdninger maatte den vurdere efter, hvad der var uforbrugt, og idet den forudsættes at føre Driftsregnskab, blev Værdien Anskaffelsesbeløbet med Fradrag af, hvad der var opført som forbrugt paa de foregaaende Regnskaber. De til Anlægene knyttede Grunde og andre Grunde, der var bundne til Statsøjemed, opførtes, saalænge Ophøret af denne Brug ikke var bestemt, efter Anskaffelsesværdi, ellers efter Handelsværdi $\div$ et Fradrag for den Tid, de endnu ikke havdes til Disposition. Jeg skal forsøge at opgøre en saadan Status for Staten den 31. Marts 1910. idet jeg følger den af Staten selv opgjorte Status, som det vil ses i Oversigt V (S. 51).

(Se omstaaende Tabel).

Men hertil kommer Anskaffelsesværdien af de til Statsformaal benyttede Grunde udenfor Jernbane- og Postvæsen samt Handelsværdien af Statens øvrige

	Mill. Kr.	
1. Regnskabsbeholdning	29,6	
2. Jernbaner: Anlæg og Inventar efter en 3 $\frac{1}{2}$ %		
Afskrivning	130,9	
Grunde til Anskaffelsesværdi	28,6	
	159,5	
3. Aktiebrev for Tilskud til private Baner, nedskrevet med 3 $\frac{1}{2}$ % aarlig af det oprindelige Beløb	14,2	173,7
4. Kgl. Bygninger, Slotte m. m.; Anlæg og Inventar er indbefattet under Nr. 17; til Grundenes Værdi kommer jeg senere.		
5. Skove er indbefattede under Nr. 15.		
6. Reservefondens Aktiver	17,9	
7. Offentlige Aktiver (3; Grønl. Hdl., Usseørd Fabrik og Frederiksværk)	1,9	
8. Andre Statsaktiver	44,5	
9. Forskudslaan	0,1	
10. Tiendelaan	0,6	
11. Tiendeobligationer	0,2	
12. Statslaanefondens Formue	36,2	
13. Statsbrandforsikringsfondens Formue	5,6	
14. Postvæsenets Aktiver: Anlæg og Inventar under 17, Grunde og Udlaan anslaaet	1,9	
15. Skove og Domæner 18 $\times$ 0,93, Gennemsnitsindtægten i de sidste 5 Aar	16,7	
16. Krigsberedskab efter en 5 $\frac{1}{2}$ % Afskrivning	32,8	
17. Andet Anlæg og Inventar efter 2 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ % Afskrivning	70,2	
	430,1	
Statsgælden: som opført i Statens Status	301,8	
Tillægges Resttilskud til Afløsning af Tiende	30,9	332,7
Formuebeholdning	97,4	

Grunde udenfor Post 15. Størrelsen af disse Værdier mangler der Materiale til at bedømme.

Vil man nu bedømme den øjeblikkelige økonomiske Situation, vil man se, at det, der karakteriserer den, er dels det store Driftsunderskud, dels vor Laanetrang.

Selv om denne sidste ikke kan siges at skyldes Driftsunderskudet, idet der i hele Decenniet var et Netto-driftsoverskud af henved 14 Mill. Kr., er det klart, at vedvarende Driftsunderskud vil gøre Laanetrangen kronisk. Det kan ikke trøste os, at vor Kredit for Tiden er god; thi den kan ikke holde sig paa denne Højde, hvis vi vedblivende maa søge Laan, og jo daarligere vor Kredit bliver, desto større bliver vore Laaneudgifter og desto større Driftsindtægter skal vi skabe for at undgaa Underskud. Vi maa derfor sørge for Balance paa vort Driftsregnskab. Enhver Udsættelse forværrer vor Stilling og vil til syvende og sidst gaa ud over vore Skatteydere. Vi bør ikke leve i Haabet om, at bedre Tider vil skabe Balance. Det viser et Blik paa Forslag til Finanslov for 19^{11/12}, som paa Oversigt VII (S. 57) er omstillet paa samme Maade som de her behandlede Regnskaber, idet dog Formuebevægelserne er opførte med Bruttobeløb, ikke som paa Regnskaberne med Nettobeløb. Man vil der finde et Driftsunderskud paa 13,8 Mill. Kr., uagtet der kun er regnet med en samlet Udgiftsstigning paa 2 Aar af 5,1 Mill. Kr., medens der er regnet med en Indtægtsstigning af 9,3 Mill. Kr. Der er næppe noget urimeligt i den beregnede Indtægtsstigning, men dertil bør svare den normale Udgiftsstigning før det store Spring fra 19^{07/08}, og man vil da komme til en Udgiftsstigning af 10 Mill. Kr. og et Driftsunderskud af 18,7 Mill. Kr. eller af Størrelse som fra 19^{09/10}. Vi tør ikke regne med, at dette Forhold mellem Indtægter og Udgifter af sig selv vil forandre sig til det bedre, og maa derfor træffe Foranstaltninger til at bedre Driftsresultatet med 18 Mill. Kr. Skulde alligevel Tidens Gunst sætte sig Spor i

følelige Overskud, saa vil, som De straks skal se, kun rigelige Overskudsopsamlinger kunne fri os fra at gaa til Laanemarkedet, naar vi ikke skal vise en ganske utrolig Resignation med Kapitalanvendelser.

En vilkaarlig Bedring i Driften kan jo kun skaffes tilveje ved en Nedsættelse af Udgiften eller en Forhøjelse af Skatterne eller ved begge Midler i Forening. Udgifterne stiger af sig selv ved den voksende Befolkning, ved de stigende Priser og ved Udvidelse af Statens Opgaver; de vil derhos vokse, naar der er Grøde i Erhvervslivet, medens en Standsning i Erhvervslivet ikke vil sætte dem ned. Skatteindtægterne kan regnes at ville følge med Udgifterne, naar de stiger med Befolkningens Vækst og ved Stigning i Omsætningen. Men de stiger ikke ved Udvidelse af Statens Opgaver og kun i ringere Grad med de stigende Priser. Bortset fra Stempelafgift, Afgift af Ejendomsoverdragelser, tildels Sportler, Arveafgift, Ejendomsskyld, Indkomst- og Formueskat, Indtægter til et samlet Beløb i 19⁰⁹/₁₀ af 27,6 Mill. Kr., er de øvrige Skatteindtægter til Beløb 109 Mill. Kr. uberørte af stigende Priser. Naar derfor stigende Priser bringer saa godt som alle Statens Udgifter i Vejret, fremtvinger Lønforhøjelser og stigende sociale Udgifter, maa der gribes til nye Skattebevillinger for at afbalancere Udgiftsstigningen, uagtet dette Middel kun burde anvendes ved Udvidelse af Statens Opgaver. Hvis det er teknisk og politisk muligt — hvad jeg ingen Forstand har paa — burde Staten i højere Grad beregne de Afgifter, den tager, efter Værdi i Stedet for blot efter Kvantitet; navnlig gælder dette de 2 største Indtægtsposter, Jernbane- og Toldafgifter. Den vilde derved blive mere uafhængig af

stigende Priser, for ikke at tale om, at Skatterne vilde ramme mere retfærdigt.

Først gælder det naturligvis om at finde de Driftsudgifter, der kan spares. Dertil sidder jo en Kommission, som forhaabentlig vil vise sin Virkning ved Behandlingen af det forelagte Budget. Den vil sikkert paapege adskillige større og mindre Beløb, som man kan stryge. Men store Sager skal man vist ikke vente sig. Den vil nemlig umulig kunne komme ud i Administrationens Periferi, hvor Driftsudgifterne væsentlig falder. Der sidder de talrige Embedsmænd og administrerer hver sit lille Budget. De er faktisk udenfor de overordnede Kritik, naar de ikke overskrider deres Budget, men bruger de ikke den bevilgede Sum, udsætter de sig for en Nedsættelse af Bevillingen det næste Aar, medens de ved at naa Grænsen kan motivere en Forhøjelse. Det er en Tilbøjelighed, som hænger sammen med noget af det bedste i den menneskelige Natur, at ville fuldkommeligøre det, man har under Hænder, saavidt ens Midler tilstrækker, og det forstaas derfor, at der af disse mange Embedsmænd med hver sit lille Omraade med Adgang til Statens Kasse afholdes mange Udgifter, som kan være meget nyttige, men er relativt unødvendige i Forhold til mange andre Udgifter, Staten ikke faar Raad til. Der er et andet Forhold, som Kommissionen heller ikke vil faa fat paa, det er i de store Administrationer med det vidtforgrene Net af Over- og Underordnede, hvor mere og mere Arbejdskraft opsluges af interadministrativt Arbejde. Der er vel Embedsmænd, der forstaar at begrænse dette, og som stadig har Tanke for at simplificere Forretningsgangen for derved at udvide sit

Kontors Arbejdsevne. Faar han nye Opgaver, er hans første Tanke ikke at udvide sit Kontor, men at blive i Stand til at besørge Arbejdet med det samme Personale. Men den almindelige Tendens gaar i modsat Retning, og jo mere Arbejdet spredtes over flere Kontorer og flere Embedsmænd, desto mere vokser det interadministrative Arbejde den egentlig udgaaende Administration over Hovedet. De to Forhold, jeg har fremhævet, er Udslag af det samme; det er den centraliserede Administrations Akilleshæl, og det er sikkert det, der bevirker, at der i offentlig Administration administreres forholdsvis dyrere i en stor end i en lille Virksomhed.

Hvad der ikke kan spares af de 18 Mill. Kr., maa bringes tilveje ved Forøgelse af Skatter, og den Skatteforhøjelse maa komme hurtigst muligt; thi enhver Udsættelse forværrer Situationen. Og jeg skal da henstille til Overvejelse, om det ikke var rigtigt, at den nye Skat tildels blev en supplerende Skat, der stiger og falder efter det Beløb, der skal bruges. De faste Skatter rummer en økonomisk Fare. Bliver Tiderne gode og Skatterne derved rigeligere, saa at der bliver et større Indtægtsoverskud, kommer der hos dem, der staar for Pengekassen, altsaa her hos d'Hrr. Folketingsmænd, en mindre Betænkelighed ved at give Penge ud; det kan jo ske uden at det lige i Øjeblikket gaar ud over nogen. At Befolkningens Skattebyrde derimod steg og faldt med den bevilgende Myndigheds Dispositioner, vilde i høj Grad skærpe Ansvarsfølelsen baade hos Repræsentanter og Vælgere.

Naar vi saa har skaffet Balance paa Driftsbudgettet,

bliver den næste Opgave at undgaa Besøg paa Laanemarkedet.

Det er let at se, hvorledes det kan ske, naar vi kaster et Blik paa Oversigten over næste Aars Finansbudget, som De finder under Nr. VII (S. 57). Formuebudgettet begynder med en Formuetilbagegang af 13,7 Mill. Kr., som vi altsaa forudsætter, vi undgaar ved at skaffe Balance paa Driftsbudgettet. Den paa venstre Side opførte Formindskelse af Kassebeholdningen reduceres derved fra 20,6 til 6,9 Mill. Kr. Budgettet kræver Anskaffelse af Grunde, Anlæg og Inventar til Beløb 24,2 Mill. Kr., pligtige Forskud og Udlaan til 2 Mill. Kr. og pligtig Afdrag paa Gælden til 2,1 Mill. Kr., ialt en Kapitalanvendelse af 28,3 Mill. Kr. Hertil haves til Disposition, som De vil se paa venstre Side, det af Driften tilskudte Beløb for Forbrug af Anlæg og Inventar 14,9 Mill. Kr. og de i Beløbet for Formindskelse af andre Aktiver indeholdte kontraktmæssige Afdrag paa Tilgodehavende 0,4 Mill. Kr., ialt 15,3 Mill. Kr. Dertil kommer ventet Indtægt ved Salg af Grunde og Husmandsobligationer 6,1 Mill. Kr. Der kommer altsaa til at mangle 6,9 Mill. Kr. Men der er ingen Grund til at tro, at vi faar afsat Grunde og Husmandsobligationer til et Beløb af 6,1 Mill. Kr. Vi kommer altsaa i Virkeligheden til at mangle 13 Mill. Kr., som vi kun har Udvej til at skaffe gennem Laan. Skal vi undgaa dette, maa vi nedsætte Beløbet til Forøgelse af Grunde, Anlæg og Inventar fra 24,2 til 11,2 Mill. Kr. Det er imidlertid ikke muligt, da den største Del af Beløbet er hjemlet i gældende Love og en betydelig Del af Resten sikkert driftsmæssig nødvendig Udvidelse. Vi maatte derfor først som i 19^{01/02} skaffe os Fortidens

Synder fra Halsen, og naar vi nu skulde til at samle vore midlertidige Laan i et fast Laan, optage dette saa stort, at det dækkede foruden den indtil 1. April næste Aar paaløbne Kassedeficit de hidtil bevilgede ekstraordinære Kapitalanvendelser. Men vi vil desuagtet ikke kunne lukke af for Vejen til Laanemarkedet, naar vi ikke kan skaffe anden Udvej for kontante Midler. En Tid kan vi hjælpe os ved Inddragning af vore udestaaende Fordringer og Salg af vore disponible Grunde og Pengeeffekter, men den Vej vil ogsaa faa Ende, og saa har vi kun til Disposition Driftens Vederlag for Forbrug af Anlæg og Inventar. Men paa Grund af de stigende Priser vil dette Beløb ikke engang slaa til for blot stadig at vedligeholde den samme Beholdning af Anlæg og Inventar, og den voksende Befolkning og den stigende Udvikling vil, naar vi skal holde vort Niveeu, tværtimod kræve en voksende Beholdning af Anlæg og Inventar, ligesom Gælden kræver Afdrag. Der synes altsaa ikke at være anden Udvej end stadig at forøge Statens Laan, hvad der vil medføre en stadig stigende Skattebyrde, og da vore Laan i mindre og mindre Grad kan optages i Indlandet, en Afgiven til Udlandet af større og større Dele af vore Skatteindtægter. Men der er dog én Udvej tilbage, den samme, som bruges af den besindige Forretningsmand, hvis voksende Forretning kræver voksende Driftskapital. Han sparer op af sit Overskud. Hertil svarer for Staten Tilvejebringelse af Skatteindtægtsoverskud, d. v. s. Skattepaalæg til Forøgelse af Formuen. Dette vil forekomme mange urimeligt, og dog kan det baade etisk og praktisk begrundes. Hvis Menneskehedens Udvikling ikke skal standse, maa enhver Tid fostre

Fremtiden og give den Midlerne til at fortsætte Udviklingen. Men det gør den ikke ved blot at overlade den, hvad den selv har faaet fra Fortiden. Den maa overlevere det forøget med, hvad den af den selv gennemløbne Udvikling har krævet. Hvis det Slægtled, der er vokset i Tal og Udvikling, kun vilde levere det næste Slægtled den Formue, den selv havde modtaget, vilde dette næste Slægtled være fattigere end dets Forgænger og derfor have ringere Udviklingsmulighed. Vi saa før, at den Formue, vi kunde opgjøre i Penge, den $31/3$ 1910 var ca. 100 Mill. Kr.; i de forløbne 10 Aar var den gaaet 37 Mill. Kr. tilbage. Den var altsaa for 10 Aar siden 137 Mill. Kr. Hertil kommer Grundenes Værdi; af disse er der paa de Statsregnskaber, jeg har gennemgaaet, anskaffet for c. 10 Mill. Kr. mere end der allerede er indbefattet i den før opgjorte Status. Statsformuen var for 10 Aar siden altsaa mindst 150 Mill. Kr., hvortil kommer en Mængde Grundarealer, jeg ikke kan finde eller vurdere; lad os sætte, at Formuen i det hele var 200 Mill. Kr. Havde vi ikke haft denne Formue, havde det paa Status for $31/3$ 1900 vist sig i et Mindrebeløb af indtægtgivende Aktiver og et Merbeløb af Gæld paa tilsammen 200 Mill. Kr. Deraf vilde følge, at vi i 19^{00/01} vilde have haft en større Udgift og en mindre Indtægt, svarende netop til Renterne af de 200 Mill. Kr., og hvis vi skulde have tilvejebragt Driftsbalance, maatte vi have inddraget et tilsvarende Merbeløb i Skatter. Aarets Skatteydere havde intet Krav paa Fritagelse for at svare dette Beløb; man kan stille det Krav, at enhver Tid ernærer sig selv, men hertil hører at betale Vederlag for den Kapital, den bruger. Hvis Fortiden ikke

havde efterladt Formuen, maatte der betales et Rente-beløb til Udlandet for et til Formuebeløbet svarende Laan. Dette Beløb bør nu i Stedet derfor betales til Formuen, som altsaa dermed forøges. Den private Forretningsmand regner først Overskud af sin Forretning, naar den har dækket Renterne ikke blot af den laante, men ogsaa af den af ham selv anbragte Driftskapital, og naar han kun lever af sit Overskud, vinder han saaledes aarlig Midler til Forretningens Udvidelse. Havde vi i de forløbne 10 Aar ladet hvert Aars Skatteydere betale fulde Renter af hele den i Statens Virksomhed bundne Formue, altsaa ikke blot af den laante, men ogsaa af den gennem Fortiden opsparede Kapital, vilde denne være vokset med 96 Mill. Kr., medens Nettodriftsoverskudet faktisk kun har udgjort c. 14 Mill. Kr. Vi havde altsaa da i Skatter inddraget et Merbeløb af 82 Mill. Kr., hvorved vi vilde have nedsat vor Gældstigning, der jo har udgjort 125 Mill. Kr., til 43, og da deraf de 31 Mill. Kr. er Bidraget til Tiendeafløsningen og c. 2 Mill. Kr. indenlandske Laan, vilde vi næsten have undgaaet det udenlandske Laanemarked i hele Tiaaret, og kunde helt have undgaaet det, hvis vor Kassebeholdning havde været mere likvid. — Det erindres herved, at i de 125 Mill. Kr. er indbefattet et 20 Mill. Kr.'s Laan i 19⁰⁶/₀₇ til Grundfond for Kongeriget Danmarks Hypothekbank. Den 31. Marts 1911 vilde vor Formue være vokset til 305 Mill. Kr. og gennem sit Rentetilsvær heraf, c. 12,3 Mill. Kr., vilde 19¹¹/₁₂ kunne dække, hvad vi før saa, der manglede til dette Aars budgetterede Kapitalanvendelse. Regner vi Formuen for 10 Aar siden kun til 150 Mill. Kr., vilde vor Gældstigning i de 10 Aar dog kun have været 67

Mill. Kr. og Inddragningen af Kapital fra Udlandet kun 34 Mill. Kr., og vi havde til de i 19^{11/12} budgetterede Kapitalanvendelser kun manglet 4 Mill. Kr., hvilket Beløb vi selvfølgelig kunde spare. Som en redelig ført, langsomt voksende, godt situeret Forretning skulde Staten saaledes kunne tilvejebringe den af den naturlige Udvikling nødvendiggjorte Kapital uden at søge Laanemarkedet, saa at dette Middel blev forbeholdt ekstraordinære Udvidelser eller ekstraordinære Situationer. Om vi nu er i Stand til foruden at skaffe den førnævnte Balance paa Driftsbudgettet, der for næste Aar — i Mangel af Udgiftsnedsættelser — vil kræve forøgede Skatter til et Beløb af 18 Mill. Kr. — et Beløb vi tør haabe, men ikke regne med, at bedre Tider vil nedbringe — at betale et yderligere Skattebeløb fra 9—12 Mill. Kr. i Renter af egen Kapital, hvorved vi altsaa undgaar yderligere Gældsbinden til Udlandet, det er jeg ikke i Stand til at bedømme. Men kan vi det ikke, da har vi ikke Raad til at lade Staten leve paa samme Fod som hidtil. Som en Familie, der er nødt til at indskrænke sig, maa vi flytte ind i en mindre Lejlighed og derved nedsætte vor hele Standard, med andre Ord, vi maa formindske vore aarlige Kapitalanvendelser og derved efterhaanden tvinge vore Driftsudgifter ned paa det Niveau, vi kan holde. Ellers mine Herrer, — ja ellers lader vi staa til og maa haabe paa Syndfloden.

I.

	1899—1900	1900—01	1901—02	1902—03
Driftsindtægter,				
1. Domæneindtægter	894167	1,023881	936729	978776
2. Kapitalrenter	1,617967	1,856258	1,826438	2,462660
3. Statshavnene	404596	366985	366939	416324
4. Jernbanevæsen	26,145430	27,188741	27,890490	29,354467
5. Postvæsen	7,798753	8,052936	8,502139	9,598250
6. Telegrafvæsen	1,263546	1,339548	1,350140	1,446293
7. Klasselotteriet	1,081372	1,091763	1,082460	1,290036
8. Forskellige Indtægter	1,019354	560340	528160	643144
9. Stempelafgift	3,790797	3,763855	3,909944	4,226777
10. Afgift af Ejendomsöverdrag	1,034486	935448	917660	1,006109
11. Sportler	2,460427	2,626152	2,770208	2,927150
12. Arveafgift	1,059494	1,581002	1,338023	1,401293
13. Told *)	31,501799	30,754516	30,019498	32,671759
14. Brændevinsbrændingsafgift ..	3,163049	2,931029	3,114178	3,195002
15. Ølskat	6,121713	6,214015	6,286896	5,850684
16. Sukkerafgift	1,646605	1,744630	2,064774	2,490545
17. Andre Afgifter	637875	637420	651068	664368
18. Rangskat	58887	60324	61507	63014
19. Andre gl. Skatter	10,729744	10,837571	10,962671	11,081603
20. Ejendomsskyld	»	»	»	»
21. Indkomst- og Formueskat ..	»	»	»	»
	102,430061	103,566414	104,579922	111,768254
Vinden				
ved Driften	4,741667	»	»	2,066813
— Effekter uden bogført Værdi ..	72237	47052	46681	54597
— Værdiforøgelse af Aktiver ..	298	693	713	538
— Gældsafvikling	2975	170660	173782	71882
	4,817177	218405	221176	2,193830
Formuefremgang	4,755591	»	»	2,192081
Formindsk. af Kassebeholdning ..	4,947565	»	»	16,177800
— Grunde	»	»	»	»
— Anlæg og Inventar	»	»	»	»
— andre Aktiver ..	»	»	»	»
Forøgelse af Gæld	800344	9,874312	29,100735	»
	10,503500	9,874312	29,100735	18,369881

*) Herunder Stempelafgift af Spillekort og Skibsmaalingsafgift.

II.

	1899—1900	1900—01	1901—02	1902—03
Driftsudgifter.				
1. Øverste Styrelse	1,725209	1,799536	2,129232	1,853232
2. Central Administration	5,610172	5,925718	5,610466	5,597383
3. Pensionsvæsen	3,312642	3,372878	3,426746	3,473141
4. Udenrigsstyre	603571	625020	638620	700063
5. Forsvarsvæsen	15,403015	15,613510	15,777590	16,401652
6. Havne og Vandveje	1,818648	1,870648	1,983198	1,989317
7. Jernbanevæsen	24,068018	27,329129	28,550687	26,810896
8. Postvæsen	7,709089	8,088929	8,463981	9,066901
9. Telegrafvæsen	1,270671	1,361679	1,405857	1,407724
10. Erhvervenes Fremme	3,871834	4,129860	3,915423	4,078826
11. Justits- og Politivæsen	2,366041	2,405938	2,429225	2,485149
12. Sundhedsvæsen	1,860469	2,098157	2,525726	2,160715
13. Sociale Udgifter	3,348868	3,633966	3,875377	3,733561
14. Skole, Kunst, Videnskab ...	5,052763	4,983249	7,197717	7,500070
15. Folkekirken	153157	149026	178197	152835
16. Bygningsvæsen	308339	328857	316092	362088
17. Kolonierne	150917	257054	329496	494260
18. Kommunetilskud	»	»	»	»
19. Forskellige Udgifter	73236	99204	108128	83426
20. Forbrug af Anlæg og Inventar	12,200000	12,500000	12,900000	13,200000
21. Gældens Forrentning	6,781735	7,037843	7,342394	8,150202
	97,688394	103,610201	109,104152	109,701441
Tab				
ved Driften	»	43787	4,524230	»
— Gaver	250	25626	761	»
— Værdiforring. af Aktiver ...	502	2025	3046	1749
— Optagelse af Laan	60834	621692	972068	»
	61586	693130	5,500105	1749
Formuetilbagegang	»	474725	5,278929	»
Forøgelse af Kassebeholdning ..	»	75828	20,119056	»
— Grunde	802817	691530	761321	390073
— Anlæg og Inventar	4,311945	5,925818	1,733295	561398
— andre Aktiver	5,388738	2,706411	1,208134	15,680190
Formindskelse af Gæld	»	»	»	1,738220
	10,503500	9,874312	29,100735	18,369881

III.

Oversigt over Vinden og Tab 1900—1910.

Tab ved Gaver.....	46,5	Mill. Kr.
— Værdiforringelse af Aktiver (uerhold., Fordringer) ...	2,5	—
— Optagelse af Laan (Kurstab m. m.).....	3,7	—
	Ialt...	52,7 Mill. Kr.
Vinden ved Driftsoverskud.....	13,8	Mill. Kr.
— Effekter uden bogf. Værdi, dels ved Salg af udrang. Materiel, dels Indgang af afskrevne Fordringer	0,6	—
— realiseret Værdiforøgelse af Effekter (v. Udtrækn. af Obl. under Pari) ...	0,1	—
— Gældsafvikling uden Be- taling, dels Fordrings- Forældelse, dels Gælds- dækning ved Køb af Obl. under Pari	1,1	—
	Ialt...	15,6 —
Tiaarets Formuetilbagegang bliver altsaa	37,1	Mill. Kr.
Tabet ved Gaver fremkommer saaledes:		
Tilskudet til Tiendeafløsning iflg. Lov af $15/5$ 1903 anslaaet til	31	Mill. Kr.
Eftergivelse af det Lollandske Digelags Gæld og Tilskud til dets Reservefond i H. t. Lov af $22/4$ 1904	1	—
— Sct. Croix Kommunes Restlaan iflg. Lov Nr. 110 af $6/4$ 1906 c.	0,6	—
— forskellige Gældsposter iflg. Lov Nr. 90 af $6/4$ 1906..... c.	1	—
— Tilgodehavende hos Kolonialk. iflg. Finanslov af $19^{07}/_{08}$	10,8	—
— Sjællandske Bondestands Spare- kasses Gæld iflg. Lov af $8/5$ 1909	2	—
— forskellige andre Gældsposter c.	0,1	—
	46,5	Mill. Kr.

IV.

Oversigt over Formuebevægelserne i 1900—1910.

Formuetilbagegangen	37,1	Mill. Kr.
Forøgelse af Aktiver:		
— Kassebeholdning.....	9,7	Mill. Kr.
— Grunde	7,8	—
— Anlæg og Inventar 169,3 ÷ Forbrug 139,6	29,7	—
— andre Aktiver	40,9	—
	Ialt...	88,1 —
Forøgelse af Statens Gæld	125,2	Mill. Kr.

Det sidste Beløb fremkommer saaledes:

Tilgang: Indbetalte Kautionssummer.... 0,1 Mill. Kr.

Til Dækning af Udgift til Tiendelaan i H. t. L., af $\frac{8}{5}$ 1894 0,5 —

Fradrag i Bestillingsmænds Lønninger til Alderdomsfors. . . 1,2 —

Statens Bidrag til Tiendeafløsning 31 —

Nye Statslaan: 1900—01 12

1901—02 30,7

1906—07 20

1909—10 55,5

Ialt... 118,2 —

151 Mill. Kr.

Afgang: Ved Afdrag til Tiende-

banken 0,1

Kontant udlagt til Indfrielse af Gæld 19

Gevinst ved Indkøb af Oblig. til Indfrielse . 1

Ved Fordrings Forældelse 0,0

Afskrevet Gæld til Kassebeholdningen 5,7

Ialt... 25,8 —

125,2 Mill. Kr.

V.

Status pr. 31. Marts 1910

(i Parentes vedføjet Statsregnskabs Statusopgørelse).

1. Regnskabsbeholdning.....	29,6	Mill. Kr. (29,6)
2. Jernbaner: Anlæg og Inventar efter en 3 %'s Afskrivning	130,9	
Grundetil Anskaffelsesværdi 28,6	159,5	(250,3)
3. Aktiebrev for Tilskud til private Jernbaner, nedskrevet med 3 % aarlig	14,2	173,7 — (21,4)
4. Kgl. Bygninger, Slotte m. m.: Bygninger og Inventar under 17, om Grundens Værdi se nedenfor.....		(244,6)
5. Skove, indbefattet under 15.....		(28,)
6. Reservefondens Aktiver	17,9	— (17,9)
7. Offentlige Aktiver (Grønl. Hdl., Usseøed Fabrik, Frederiksværk)	1	— (1)
8. Andre Statsaktiver	44,5	— (44,5)
9. Forskudslaan	0,1	— (0,1)
10. Tiendelaan	0,6	— (0,6)
11. Tiendebankobligationer	0,2	— (0,2)
12. Statslaanefondens Formue.....	36,2	— (36,2)
13. Statsbrandforsikringsfondens Formue	5,6	— (5,6)
	309,4	— (680)

		309,4	Mill. Kr. (680)
14. Postvæsenets Aktiver: Anlæg og Inventar			
under 17, Grunde anslaaet.....	1	—	(6,1)
15. Skove og Domæner 18 $\times$ 0,93, Gennem-			
snitsindtægten i de sidste 5 Aar	16,7	—	(—)
16. Krigsberedskab efter en 5 $\frac{1}{10}$'s Afskrivning	32,8	—	(—)
17. Andet Anlæg og Inventar (efter 2—3 $\frac{1}{10}$'s			
Afskrivning)	70,2	—	(—)
	439,1	—	(686,1)
Statsgælden.....	332,7	—	(301,8)
Formuebeholdning.....	97,4	—	(384,3)

Hertil kommer dog Anskaffelsesværdien af de til Statsformaal benyttede Grundarealer udenfor Jernbane- og Postvæsen samt Handelsværdien af Statens øvrige Grunde udenfor Post 15.

VI.

Oversigt

over Fordelingen af Indtægter og Udgifter fra Statsregnskabet for 1909—10 paa det omstillede Regnskab for dette Aar. Tallet foran de fordelte Poster betegner den Driftsindtægts- eller Driftsudgifts-post, under hvilken de er optaget paa det omstillede Regnskab () om Tallet paa Statsregnskabets Indtægtsside betegner, at Posten er optaget som Driftsudgift, og omvendt foran Tallet paa Udgiftssiden.

INDTÆGT.			
§ 2. <i>Overskud af Domæneindtægter:</i>			
1. Domæneindtægter.....	856159		
Forøgelse af Anlæg og Inventar ..	10192		845967
§ 3. <i>Renter af Statsaktiverne:</i>			
2. Kapitalrenter.....	2,106648		
(17) Kolonierne ÷ 259484			
8. Forskellige Indtægter ... 140872	÷ 118612		
4. Jernbanevæsen..... 44,110379			
Vinden ved Effekter uden			
bogført Værdi..... 29492			
	44,139871		
(7) Jernbanevæsen..... 40,100876			
Forøgelse af Anlæg og			
Inventar..... 1,256994			
	41,357870	2,782001	
3. Statshavnene..... 560455			
(6) Havnene og Vandveje ... 472910	87545		4,857582
§ 4. <i>Direkte Skatter:</i>			
18—21.....			15,776433
§ 5. <i>Indirekte Afgifter:</i>			
9—17.....			54,913894
			76,393876

VII.

Forslaget til Finanslov for 1911—12.

Driftsindtægter:

1. Domæneindtægter	1,048643
2. Kapitalrenter	3,490746
3. Statshavnene	563495
4. Jernbanevæsen	45,815505
5. Postvæsen	16,884081
6. Telegrafvæsen	2,657115
7. Klasselotteriet	1,540000
8. Forsk. Indtægter	1,786851
9. Stempelafgift	5,100000
10. Afgift af Ejendoms- domsoverdr.	1,300000
11. Sportler	3,836600
12. Arveafgift	3,500000
13. Told	31,590000
14. Brændevinsb. afgift	4,070000
15. Ølskat	6,276000
16. Sukkerafgift	2,250000
17. Andre Afgifter	630000
18. Rangskat	63100
19. Andre gl. Skatter	140000
20. Ejendomsskyld	5,535000
21. Indkomst- og For- mueskat	13,078000
22. Jærnbaneskyld og Motorafgift	63000

151,219036

Driftsudgifter:

1. Øverste Styrelse . . .	2,107918
2. Central Administr. . .	8,111338
3. Pensionsvæsen	5,001000
4. Udenrigsstyre	973925
5. Forsvarsvæsen	21,217015
6. Havne og Vandv. . . .	2,857072
7. Jernbanevæsen	42,447616
8. Postvæsen	15,571032
9. Telegrafvæsen	2,535174
10. Erhvervs Fremme	6,497414
11. Justits- og Politi- væsen	3,391003
12. Sundhedsvæsen . . .	4,471794
13. Sociale Udgifter . . .	8,993140
14. Skole, Kunst, Vi- denskab	12,691446
15. Folkekirken	196529
16. Bygningsvæsen	399457
17. Kolonierne	807161
18. Kommune-tilskud . . .	1,503600
19. Forsk. Udgifter	202448
20. Forbrug af Anlæg og Inventar	14,900000
21. Gældens Forrentn.	10,153270

165,028752

Vinden ved Effekter
uden bogført Værdi

69800

69800

Tab ved Driften

13,809716

13,809716

Formuefremgang

»

Formuetilbagegang . .

13,739916

Formindskelse af

Kassebeholdning . .

20,601442

Forøgelse af

Kassebeholdning . .

»

Grunde

36000

Grunde

245000

Anlæg og Inventar

14,900000

Anlæg og Inventar

23,979939

andre Aktiver

6,453216

andre Aktiver

1,946200

Forøgelse af Gæld . .

»

Formindsk. af Gæld . .

2,079603

41,990658

41,990658

Kommunaldirektør N. Westergaards foranstaaende Foredrag efterfulgtes af en Diskussion, hvoraf vi gengive nedenstaaende Udtalelser:

Kontorchef J. Warming: Indlederen omtalte, at Udgifterne steg med: ¹⁾ Folketallet, ²⁾ nye Opgaver, ³⁾ Prisniveauet. Det havde vist sig, at Tolden kunde følge med, saalænge der var Tale om de to første, idet den steg med ¹⁾ Folketallet og ²⁾ Velstanden, Arbejdsdelingen m. m. Men da man kom til de store Lønningslove, navnlig i 1908, altsaa til Prisniveauets Stigning, gik det ikke længere, idet vi jo væsentligst har Vægttold, ikke Værditold. — Naar Resultatet af de 11 Aar blev en Formueforringelse paa 37 Mill. Kr., skyldtes det udelukkende Eftergivelse af de 11 Mill. Kr. vestindiske Tilgodehavender, der alligevel var uerholdelige, samt »Tiendegaven« paa 31 Mill. Kr.; men i Praksis vilde man næppe postere Tiendeafløsningen som en Udgift en Gang for alle; man vilde føre de aarlige Ydelser til Udgift. Angaaende Talerens Udtalelser om Regnskabsformen henvises til hans Artikel andetsteds i nærværende Hæfte (Side 61 ff.).

Bankdirektør Hassing-Jørgensen: Tanken om Indførelsen af mere rationelle Regnskabsformer var jo kommen frem fra forskellige Sider. Naar nu Kommunaldirektør Westergaard fremsatte et Forsøg paa en saadan rationel Opstilling af Statens Regnskab, maatte man ikke tabe af Syne, at her kun var Tale om en ny Form. Københavns Kommune havde jo indført en saadan ny Regnskabsform, og naar man i Sammenhæng hermed havde kritiseret de af Kommunen foretagne Afskrivninger paa dens Aktiver, begik man en Uretfærdighed; hvis der ved Afskrivningerne var begaaet en Fejl, kunde selve Regnskabsformen dog ikke bære Skylden derfor. — Det Billede, Indlederen havde givet af Statens økonomiske Stilling, var jo ret trist, men Taleren havde dog ventet, at det vilde have set endnu mørkere ud. Status-Opgørelsen opfordrede til nogen Kritik, — saaledes naar Jernbanerne var opført til 159,5 Mill. Kr. (jfr. foran Side 51). Den af Westergaard anvendte Form, at afskrive en vis Procent hvert Aar, var i og for sig god, men det var et Spørgsmaal, om en Afskrivning af 3 ⁰/₁₀ var passende overfor et

Aktiv som Jernbanernes Anlæg og Inventar. Jernbanekommissionen var i sin Tid naaet til en Sum af 180 Mill. Kr., og siden da var der anvendt mange Millioner, saa man maatte vist nu snarest regne med mindst 200 Millioner. — Kontorchef Warming havde af reelle Grunde udtalt sig til Gunst for den tidligere Regnskabform. Taleren skulde hertil bemærke, at om Nettoformuen gaar tilbage eller frem, skyldes ikke Regnskabsformen, men det skyldes hvad man beslutter sig til. En Købmand vil ikke være i Tvivl om, at hans Forretning er gaaet tilbage, naar hans Status ikke viser Fremgang. — ikke alene hans Virkemidler, men ogsaa hans egen Kapital maa være gaaet frem.

Generaldirektør Rubin stillede sig tvivlende overfor Rigtigheden af at bringe den private Forretnings Principper til Anvendelse paa Statens og Kommunens Regnskaber. Det var unaturligt og urigtigt at sidestille udbyttegivende og ikke-udbyttegivende Kapitalanlæg. Udgiften til Opførelse af en Skolebygning var nærmest en Udgift til Forbrug, modsat Udgiften til Anlæg af et Gasværk.

Indlederen kunde ikke give Generaldirektør Rubin Ret i, at der var saa stor Forskel mellem den private Forretning og det Offentlige. Naar Kommunen varetog Folkeskole-Undervisningen, var denne Virksomhed jo ogsaa paa en vis Maade en Forretning, idet Kommunen sælger Undervisning for Skatter. — Bankdirektør Hassing-Jørgensens Kritik af Talerens Behandling af Jernbaneaktiverne var maaske beføjet. Taleren var ikke sikker paa, at en aarlig Afskrivning af 3 % her var rigtig; det var overhovedet vanskeligt her at begrunde en bestemt Afskrivningsprocent: Bygningerne varede jo længe, Vognmateriellet mindre længe og Lokomotiverne vel endnu kortere; Taleren havde valgt de 3 %, fordi dette var en gængs Afskrivningsprocent. Den Beregning, Jernbanekommissionen i sin Tid havde foretaget, var iøvrigt ikke meget paalidelig. — Overfor Kontorchef Warmings Bemærkninger om, at det var unaturligt at opføre Tiendeafløsningen som samlet Tab paa Aaret 19⁰³/₀₄, maatte Taleren hævde, at denne Posteringsmaade var nødvendig, fordi Staten fra det nævnte Aar fik en Gæld paa 31 Mill. Kr.

Professer W. Scharling sluttede sig til den Kritik, der var fremsat overfor den nye Regnskabsform. Det var jo meget godt, om man kunde finde en mere rationel Form end den hidtil benyttede, men det var tvivlsomt, om Formen var god, naar der med Hensyn til de Realiteter, der indesluttedes i Formen, kunde gøre sig saa divergerende Anskuelser gældende, som her var kommet frem. En væsentlig Anke mod den Regnskabsform, der f. Eks. var akcepteret af Københavns Kommune, var at den var vanskelig at forstaa for de ikke særlig regnskabskyndige blandt Borgerne. Under Bestræbelserne for at finde den bedste Form maatte det ikke tabes af Syne, at Regnskabet bør kunne forstaas af Befolkningen.